

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

bonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 1 Maiu 1889.

Nr. 15.

Partea besericésca.

Acte istorice.

IV.

Gregoriu Gabriilu Maioru de Tusnad-Szarvad,

óre-candu episcopu alu Româniloru uniti din Transilvani'a si partiile
adnexe.

(Continuare din Nr. 10).

Credemu, că in numerulu 10 alu acestei fôie in destulu s'a aretatu zelulu mare alu episcopului Gregoriu G. Maioru intru propagarea Santei Uniri. In numerulu acel'a pâna la evidentia cu cifre numerice s'a espusu, că Gregoriu Maioru dela anulu 1772 pâna la 1779 adeca in tempu de 6 ani a readusu la Sant'a Unire 50,721 capi de familie; inse acést'a nu e destulu, elu si dela 1779 in continuu diu'a si nóptea „in sete, in fôme, in meseretate“ a continuatu propagarea Santei Uniri, elu pre romani in totu modulu a voitu se i- véda adunati intr'un'a; inca si atunci candu a primitu epistol'a confidentiala dela Thaddeu B. a Reischach, cá se abdica de buna voia de episcopia elu se aflá pe la missiuni, precum ne spune elu insusi in epistol'a adresata câtra Maiestatea Sa Imperatésca de dto 25 Augustu 1782 (vedi fôí'a besericésca si scolastica an. I Nr. 23); ér' incatu ne atinge epistol'a privata si confidentiala a baronului Reischach, éca ce scrie Petru Maioru despre ea: „Dupa ace'a Thadeus Baro á Reischach cancelariulu din Beciu scriindu carte pretinésca Vladicului Gregoriu Maioru in taina Pa suatuitu, cá sè se lase de Vladicia de buna voi'a lui. Care carte primindu-o dísulu Vladica, neci la sfetnicii sei cei mai aprópe, carii asupr'a calugariloru parte l'au

ajutatu, parte l'au atítiatu, si la cea mai de pre urma stremtóre l'au adusu, se o descopere; ci singuru tragandu sém'a lucruriloru sale, precum erá omu patitu, cu betranetiele slabitu, si de cele de multe feliuri de lupte, care din teneretiele lui nu i se mai curmara, ostenitu, se marginí intru ascunsulu animei sale, cá sè se lase de Vladicia, si asiá nespunandu nimenui nemic'a, tramise la Beciu scrisóre, cu carea 'si aretà cugetulu seu acel'a. Primindu-se la Curtea Imperatésca lasarea de vladicia alui Gregoriu Maioru, de acolosiu fú renduitu, cá se-i umble pre totu anulu cate 1500 de florinti nemtiesci pâna la mórte¹⁾“. Cá se nu remanu detoriu neci eu-demustrarea assertiunei acelei'a, cá episcopulu Gregoriu G. Maioru nu numai pâna la anulu 1779 a readusu la Sant'a Unire pre români, ci si dupa ace'a, dintre mai multe documente dau aici publicitatii unulu, ce se afla in archiviulu Metropoliei dela Blasiu; in documentulu acest'a episcopulu Gregoriu Maioru cu datulu 31 Aprilie 1779 scrie guberniului regescu, si espresu dice, cá in Comitatu Doboc'a 9 sate au primitu Sant'a Unire dimpreuna cu Protopopii din Milvan si S. Petru si s'ar' fi reintorsu si protopopii din Almasiu si Egre-giu Agârghiciu? déca comitele Gregoriu de Bethlen nu i-ar' fi infricatu prin apucaturile sale ticalóse²⁾.

¹⁾ Istori'a beser. Romaniloru pag. 218—223.

²⁾ Ad Gubernium intuitu M. Egregiensium et Gálponya. Posteaquam Divina assistente gratia duo Comitatus Szolnok mediocris videlicet et Kraszna occasione institutae per me Anno 1776 Canonicae visitationis ad Unionem Sacram ex integro rediissent, visitationem meam in Vicino Cottu Doboka porro continuaturus expetitis per me, et pre

Inse se lasamu de a mai vorbí despre zelulu mare alu episcopulu Gregoriu intru propagarea Santei Uniri, càci din scrierile nòstre de pàna acum in destulu s'a demustratu cà elu a fostu Vladica si nu nemic'a, pentru oile sale sufletulu si l'a pusu cà pastoriulu celu bunu; numai tare ne miràmu, cà unii barbati de ai nostri voiescu a detrage din meritele predecesoriloru sei²⁾. „Ingratum dixeris, omnia dixisti“ si desaproba metodu de propunere a profesoriloru sèu mai bine dîsu a calugariloru, cari au fostu întemeiatorii instituteloru venerande din locu. Barbati acesti'a ar' trebui se aiba inaintea ochiloru sei cuvintele istoriculu latinu:

„Aetas parentum pejor àvis, tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorum“ (moravurile, datinele parintiloru nostri suntu mai rele decatu ale mosiloru, noi cei ce traimu adi suntemu si mai rei, si noi vomu creà o generatiune si mai ticalòsa. Dreptu este, cà istoriculu latinu cuvintele aceste le a referitu la moralulu poporulu seu, inse eu le aplicu la metodu de propunere ce domnesce adi si care se schimba cam in fie-care diece ani càci nu are fundamentu solidu.

Nu numai profesorulu si episcopulu Gregoriu G. Maioru are merite facia de natiune, ci toti, inca si acei'a, cari nu demultu trecura la cele eterne; deci e lucru nelogicu pre cont'a anteluptatoriloru nostri se ne aredicàmu, se ne mårimu pre noi, càci tóta bas'a sciintieloru nòstre atatu acelor practice catu si acelor teoretice o amu primitu dela densii.

Se lasàmu inse aceste si trecemu a demustrà, cà episcopulu Gregoriu G. Maioru a fostu **pastoriu adevèratu** alu turmei sale.

1. Episcopulu Gregoriu G. Maioru in continuu erà in midiloculu oiloru sale, tóta vièti'a o a petrecutu in visitatiuni canonice, ascultà càirile si plansorile preotiloru sei si dèca audià, cà cev'a nedreptate s'a

I. Tabulam exmissis Titt. Dominis Alexandro Ketzeli Supremo Judium, et Ladislao Ketheli V. Comite ad-sistentibus Commissariis hoc quoque in Comitatu ab exordio quidem cum desiderato conversionis fructu Visitationem auspiciatus sum, conversaeque sunt Communitates: Örmeczó, Tiho, Galgo, Kettösmeczó, Balásháza, Kendermezó, Borzzon, Farkasmezó Gálponya una cum duobus suis Protopopis Milvaniensi et Szent Petriensi, sed et reliquae in duabus Vallibus Almásiensi et Egregiensi sita loca suapte omnino et suaviter ad Sanctae Matris Ecclesiae gremium unde nuper desciverant, procul dubio rediissent, nisi fructuosum hunc Conversionis progressum praepedivisset vanus et credulae plebi pestilentus de Soffronii Schismatici Episcopi adventu brevi futuro sparsus in populo rumor, ejus authorem Illustrissimum Comitem Gregorium de Bethlen, advolutae hic Inquisitoriae fuisse indicant, id quod me in praefatis locis adhuc existente communiter referebatur.

31. April. 1779. pag. 71. Blasiu Archiv. Metropolitanu.

²⁾ Pream s'a intemplatu si in colónele acestei foi.

facutu facia de preotii sei cu taría i aperá in contr'a celoru dela potere.

2. Din grati'a speciala a Inaltu Prea Santei Sale Metropolitanulu Dr. *Joanu Vancea de Butésa* am acelu privilegiu, cà potu scrutá si decopiá documintele, ce se afla in archiviulu metropolitanu din Blasiu.

Archiviulu acest'a lu-recomandu toturoru istirio-gratioloru precum am disu si in numerulu 10 alu acestei foi, de óre-ce noi romàni pucine archieve avemu si neci actele acele nu suntu publicate; a apretiá documintele numai acel'a pricepe, care scie de unde sufla ventulu; inse se trecemu la obiectu, si anume cà episcopulu Gregoriu G. Maioru a fostu pastoriu adevèratu alu oiloru sale, ce o demustràmu cu documintele urmatórie:

La anulu 1778 preotulu din Hèjos-falva fù preventivu incarceratu, si batutu pàna la agonía, bunulu nostru episcopu de locu scrie la Vice-comite si lu-întrèba cà pre ce cale s'a potutu intempiá acést'a?

Totu la anulu 1778 preotulu din Kólös fù preventivu incarceratu, episcopulu nostru bunu se in-trepune si lu- eliberéza.

La anulu 1779 mai multi copii si servitori de ai preotiloru nostri fura cu sil'a prinsu si dusi la ostasime, ce audindu bunulu nostru episcopu de locu apucà pèn'a in mana si interpeléza auctoritátile civile, cà pre ce basa sèu dreptu s'au intemplatu acést'a?

Bunulu nostru archiereu totu la anulu 1779 18 Januariu tramite o plansóre lunga la auctoritátile civile, cà pre ce cale, in ce modu s'a incarceratu preventivu Archidiaconulu Teodoru Mihesi?³⁾

Din tóte aceste apriatu se vede, cà episcopulu Gregoriu G. Maioru a fostu unu pastoriu adevèratu alu oiloru sale, elu cu tóta taría si-a aperatu turm'a sa, deci nu e mirare cà protopopulu Danila dela Catin'a cu ocasiunea abdicerei dela episcopatu alui Gregoriu G. Maioru a eruptu in cuvintele urmatórie:

Unde te **duci** prea milostive Dómne? Cui ne **lasi**? cum te ai induratu si te induri a te despartí, cum poti de atat'a neamu si preotie santa, de unu cleru cà acest'a, cu atat'a multime de norodu impodobitu, care dóra nice intr'unu Regnum asemenea nu se afla, — vedi acum inprejurstàrile si circumstantiile dileloru acestor'a, catu suntu de grele, vedi fratii si filii tei, cum stau cu ochii plini de lacrami, se uita si suspina, a loru de càtra Escellenti'a Ta despartire, — pre cine vomu avea noi acum dara in scarbele nòstre mangaiere?⁴⁾

Dr. *Joanu Ardeleanu*,
professoru gimnasialu.

⁴⁾ Vedi archiviulu Metropolitanu din Blasiu.

⁵⁾ Acte sinodali de Joanu M. Moldovanu tomulu I.

Necesitatea sciintiei si a vocatiunii pentru statulu preotiescu.

(Continuare din Nr. 12.)

Consciu despre acést'a sublima chiamare a preotului S. Paulu apostolulu gintiloru instrúeza pre invetiachelulu seu Timoteu dicandu-i „pàna-ce voi veni ie aminte la cetire, la indemnare, la invetiatura . . . padiescete pre tine si invetiatur'a, remani intru aceste; càci aceste facandu, te vei mantui si pre tene, si pre cei ce te voru ascultá“¹⁾. Mare sarcina si responsabilitate jace dreptu-ce pre sufletulu unui preotu; elu cu zelu neadormitu are de a cercá dupa sciinti'a Domnului, si a-si inavuti anim'a cu cunoscintie de lipsa spre implinirea magisteriului la care e chiamatu; — de unde S. Vasiliu celu mare dice: „cui s'a incredintiatu deregatori'a de a invetiá, deca a neglesu a benevesti se judeca de ucidiatoriu“, a buna séma afirma S. Parinte acést'a cá basatu pre cuvintele apostolului, care infiorandu-se de pedéps'a cumplita venitóre preste capetele celoru lenesi si nedestoinici in a evangelisá striga suspinandu „Vai mie de nu voi evangelisá“²⁾. — Ma chiar' din ins'a-si natur'a oficiului, urméza cá preotulu se fia pururea cuprinsu cu meditatiunea legei, càci elu are a combate erorile, a deslegá indoielile, a refusá doctrinele perverse a sofistiloru, si a infruntá pre cei ce cu efrontie cutéza a defaimá legea Domnului Domnedieu, — de unde e lucru necuvenintiosu cá preotulu, atunci sè se incerce a studiá caus'a, candu i se pune cestiunea de deslegatu; — din care cauza S. Petru antaiulu pastoriu sufletescu, admoniéza pre toti pastorii dicandule: „Fiti gat'a pururea spre respunsu, la cel'a ce ve intréba pre voi cuventu despre sperarea cea intru voi“. Nici se nu cugete cinev'a, cà in anticitate nu s'ar' fi recerutu sciintia dela paditorii legei lui Domnedieu, séu cà dóra inaintea lui Domnedieu ar' fi lucru indiferentu, cá preotulu se-si cascige ori nu sciinti'a necesaria. Nu, càci dupa-ce in adinsu admoniéza Domnulu prin profetulu Malachi'a, pre preoti, cá buzele loru se padiésca sciinti'a; totu-odata pre cei ce violéza acestu mandatu divin, i sbiciuesce la Osea (c. IV v. 6) dicandu: „pentru-cà ai lapedatu sciinti'a, si eu te voiu lapedá pre tene, cá se nu preotiesci mie“. — Ma abatandu-se preotii testamentului vechiu mai adeseori de pre calea legei, alipindusi anim'a mai tare de lucruri netrebnice si desierte, mai tare dicu de lucruri trecatóre de catu de legea si sciinti'a Domnului; Domnedieu nu potú suferi in tacere acést'a negligintia si seuitare de sine a preotiloru poporului Israelitu; ci prin profetulu

Isai'a i dogenesce aspru dicandu: „paditorii sei — adeca a poporului jidovescu — suntu orbi; toti suntu neprecepti, càni muti nepotandu se latre; desierti, somnuosi; càni lacomi ce nu cunoscú satulu; suntu, pastori si nu intielegu nimicu; toti s'au intorsu in calea loru; fia-care pentru cascigulu seu“. Si totu astu-feliu se caiesce Domnedieu despre preotii poporului jidovescu la Jeremi'a dicandu: „cà preotii numai disera, cà unde este Jehov'a? Si invetiatorii legei nu me cunoscúra, pentru acést'a me voi certá cu voi, si cu fiii filoru vostri“. — Adeverulu eternu amenintia dara cu pedépsa aspra pre toti pastorii si invetiatorii legei, cari nu se nevoiescu a-si cascigá sciinti'a si cunoscintia legei lui Domnedieu, — càci cu totu dreptulu cel'a ce nu se silisce a cunósce pre Domnedieu in viéti'a acést'a trecatóre nu póte asceptá cá Domnedieu in diu'a remunerarei se-lu cunósca prin resplatirea vietiei neperitóre, si a fericirei eterne; dupa dis'a s. Apostolu: „Si quis autem ignorat, ignorabitur“ (1 Cor. c. 14 v. 38).

Cine ar' poté numerá daunele cele multe sufletesci causate prin nepriceperea si nedestoinicia preotiloru ignoranti, necunoscatori de legea domnului? Cate suflete nu si-au aflatu perirea vecinica, singuru din cauza cà nu s'a adaptatu in destulu din isvorulu cristalinu alu adeverului eternu? Cate anime nau alunecatu in abisu, si s'au perdutu pentru totu de-a-una, singuru numai pentru-cà nau avutu pastori adeverati, cari cu cuvéntulu vietiei, cu invetiatura mantuitoare se pasca turm'a cuventatore alui Domnedieu, ferindu-o de tote cursele si alesiuirile lupiloru rapaci? Dreptu ce nimeritu se scie la evangelistulu Mateiu c. 15. v. 14: „De va conduce orbu pre orbu, amendoi voru cadé in gropa“. Nu-si póte escusá dara preotulu negligintia si lenea manifestata in acquirarea scientiei necesaria pentru statulu preotiescu. Nu i- se dà refugiu de a scapá de judecat'a lumei, si alui Domnedieu. Si inca cu catu e incungiuratu de mai multi inimizii si pismasi a luminei cei ceresci, cu atat'a are asi incordá puterile morale intelectuale mai tare, spre a se pote postá in faci'a toturoru, si a resfrange atacurile fie-carui impunatoriu a adeveruriloru eterne. Forte frumosu depinge s. Chrisostomu in cartea s'a despre „preotia“ l. 4. c. 4. feliuritele apucaturi de cari se folosescu pismasii crestinismului adeveratu; si in contra carora preotulu numai atunci se va pote luptá cu succesu, deca va fi deprinsu in maestri'a toturoru: Noi nu avemu a ne luptá numai cu unu feliu de inamicu, dice s. parente care si incérca tota maestri'a, tote apucaturile luptei, cá se ne pota stricá.

Totu astufeliu de inimizii suntu adunati in oatea lui deprinsi in mii de apucaturi. De vré luptatoriulu se nimicésca atacurile toturoru, trebue se se precépa cu maestri'a toturoru.

¹⁾ I. Timoth. c. 4, v. 13—16;

²⁾ I. Corinth. c. IX. v. 16.

³⁾ I. Petru c. 3. v. 15.

Ce folosu că vomu învinge pre pagani, deca nu vomu dumeri si pre judei, ma chiaru amândoi acesti'a devinsi, mai remanu Manichei destulu de tari spre a resturná tote in furi'a loru. „Séu de ce se amintescu — continua s. parinte — tote heresurile, tote investiaturile amagitoare a deavolului; cari pastoriulu déca nu le va pote resturná din fundamentu si cu intieptiune, lupulu chiaru si prin o oie singura pote perde turm'a intrega“.

Gratian Flont'a,

preotu greco-catolicu in Catielulu românú.

(Va urmá).

Respunsu la reflexiunile P. O. D. Joanu Borosiu in caus'a ordului evangelielor.

In urmarea observatiunilor modeste facute de subscrisulu in cestiunea numita in nr. 8 alu acestei foi, P. O. D. J. Borosiu in nr. 11 a. c. rectificandu celea ce erau de a se rectificá, trece la partea meritoria a observarilor mele nesuinduse de a le restorná tote acelea fora eseptiune si apoi pre ruinele acelor'a credienduse pre deplinu invingatoriu mi- dice că in tote gresiescu si retacescu.

Mai inainte de tote anotezu că de si nu-mi spunea P. O. D-sa, sciamu că pascile celea mai târdie cadu la 25 aprile. In impurulu numitului meu tractatu in locu de 30 se afla 3. Cum inse s'a vîritu 30, nu sciu, pote că fu erore séu de condeiu séu de tipariu.

E probabila că tota pascali'a ce se afla inprastiatá prin cartile rituali este intocmita dupa man'a lui Damaschinu episcopulu Râmnicului, asiá si alui Joanu Halmagi Vicariulu, edata in Sabiu la an. 1793 de carea s'a folositu si Joanu Popu. Dupa „man'a lui Damaschinu“ credu a fi intocmite si acelea 35 table, dupa numerulu aloru 35 de litere pascale — pre bas'a caror'a subscrisulu si-a facutu observatiunile sale. Acestea se afla acluse la unu evangeliu edatu in Sabiu la an. 1844 si porta clausul'a aprobării respectivului Ordinariatu. Fiindu-cá cestiunea de facia nu e cestiune dogmatica, dicu: că déca gresiescu aceste date, déca e in retacirea tipicului usulu si pracs'a unei diecese asta vaste, atunci si eu sum. Ce e dreptu, in aceste date inca suntu multe erori de tipariu, ce nu suntu indreptate. Asemenea e dreptu că la liter'a pascale T. evangeli'a a 11-a de la Luc'a e omisa, in unele casuri si Dominec'a cea inainte de Cratiunu, din caus'a că s'a pusu in ordulu domineceloru si evangeli'a a 14-a dela Luc'a, de si intre evangeli'a a 9-a si a 11-a dela Luc'a nu suntu numai 2 dominece. In asemenea erore aru cadé si acei'a cari aru luá de bine ce dice P. O. D. J. Borosiu la pag. 168 că adeca: „evangeli'a a 14-a a Lucei numai atunci intra in ordulu domineceloru Lucei, — déca intra evangeli'a a 9-a si a 11-a a Lucei mai suntu inca 2 (?) domineci“. Inse eu asiá sciu că candu pascile cadu in 24 martiu, intre evangeli'a a 9-a si a 11-a a Lucei mai suntu inca nu doue ci trei domineci cadietorie pre 24 nov. pre 1 si 8 decembre. Trei domineci suntu si in casurile candu pascile suntu in 25, 26 si 31 mart. in 1. 2. 7. 8. 9. 14. 15. 16. 21. 22 si 23 aprile.

Facia de prescristulu numitei pascalie, carea in casurile mai susmentionate concede omiterea evangeliu a 11-a dela Luc'a si a domineci inainte de cratiunu, si eu sum de modest'a parere că aceste domineci neci candu se se omita, ci se se omita evangeli'a a 14-a a Lucei, in casurile candu adeca intra evangeli'a a 9-a si a 11-a a Lucei aru

fi numai 2 domineci, si in acést'a privintia afiu corecta afirmarea P. O. D. J. Borosiu si-i me aplecu.

Cu privire la evangeli'a a 5-a dela Luc'a, ce e dreptu nu afiu vre-o cauza fundata séu ceva motive consecinti pentru ce acést'a evangeli'a se pune cu doue domineci mai inainte de 6 novembre, in casurile adeca candu pascile suntu in 27 martiu, in 3. 5. 13. 14. 21 séu 24 aprile. Dar' cum-cá candu pascile cadu in 10 séu 17 aprile acést'a evangeli'a se cetesce in dominec'a de 6 novembre — ma candu pascile se facu la 18 séu 25 aprile in dominec'a de 7 novembre, aceste concedu si pascali'a lui Joanu Popu. Deci pre langa aceste 4 casuri din urma stau doue dovede, si eu cugetu că nu fora cauza convinu ambele intru de a prescrie un'a si ace'a-si. Deci trebue se fia ceva in lucru.

In numerulu 8 alu acestei foi am fostu observatu că dupa pascalia — adeca dupa pascali'a pre care eu m'am basatu — principiulu statoritu in evangeliu facia de evangeli'a a 4-a si a 5-a de la Luc'a nu se observéza in tn totu anulu intru o forma. Si cu totu dreptulu mai virtosu facia de evangeli'a a 4-a dela Luc'a. P. O. D. Joanu Borosiu se intemeiéza pre pascali'a lui Joanu Popu, carele — in genere se pote dice — că se tiene strinsu numai de principiulu statoritu in evangeli'a, asia si P. O. D. J. Borosiu inca si mai strinsu, că-ci lu- corege pre acel'a unde se abate pucinu dela principiu.

Dar' binevoiti P. O. Donnule a apretia ce dice tipiculu unoru Minologe, că adeca: „déca 11 Octobre cade pre Luni, Marti ori Miercuri, atunci evangeli'a a 4-a dela Luc'a se pune pre dominec'a inainte de 11 Oct. (A se vedé in acést'a privintia si not'a redactiunii din nr. 10 a. c. pag. 147 de desubtu). Deci bine am disu că candu pascile se facu la 27 mart. séu 3 apr. atunci evangeli'a a 4-a dela Luc'a se cetesce in dominec'a de 9 Oct. si nu in cea de 16 Oct. chiaru pentru aceea, căci 11 Octobre cade pre Marti. Candu pascile cadu in 14 séu 21 apr. atunci 11 Oct. cade pre vineri, si evangeli'a a 4-a intru adeveru nu e de a se ceti in dominec'a de 6 ci in cea de 13 Oct. Aci credu a fi erore in numerulu domineceloru, fiindu stramutatu nrulu 3 cu 4, in catu numerii aru trebú se urmeze: 1. 2. 3. 4; si nu 1. 2. 4. 3.

Atât'a avú de a respunde, candu totu odata spunu că tota discut'a ulterioara in acést'a cauza din partea mea o dechiaru de incetata. In fine inse mi- esprimu érași dorint'a de a se cefptu edarea baremi ale celoru 35 table dupa numerulu aloru 35 de litere pascale, ce ar' serví de unu indreptariu uniformu pentru toti preotii. Spre edarea acestui'a ar' fi de a se aduná si combiná datele mai corecte si dupa a mea parere ar' fi de a se consultá si pracs'a celorualalte diecese orientale din monarchia si din Romani'a, cá astufeliu se dobendimu unu directoriu neeseptionatu, si — citandu cuvintele R-smului Domnu Vicariu Titu Budu — se nu se pota dice si despre noi: „Graeci per Ausoniae fines sine lege vagantur“.

Vasiliu Budescu.

Directoriu generalu

pentru Dominecele si Serbatorile incepandu dela *Santele Pasci* ale anului 1889 pana in Domineca antecedenta acelei Domineci din anulu 1890.

Santele Pasci (Aprile 9).

Diu'a I.

Versulu serbatórei 1: Manecarea se incepe cu oficiulu inviarei, dupa seversirea aceluia se face manecare dupa prescristu specialu, dupa cum adeca se cuprinde

in pentecostariu. *Liturgi'a* S. Chrysostomu, Antifonele serbatorei, — „câti in Christosu“, Apostolulu serbatorei (Faptele Apost.) si evangeli'a serbatorei (Jo. I), Cheruvicu — Irmosulu odei IX, — cuminecariulu serbatorei „Trupulu lui Christosu luat“, dimisiunea speciala a s. Pasci ce se face asemenea pana la inaltiare. *Inseratulu dilei* = Intrare cu evangelia, prochimenu mare, evangelia si cele alalte ale Inseratului.

Observarea I In serbatorea acést'a este deslegare la tote.

Observarea II Dupa ce se gata s. liturgia, se face binecuentarea carnurilor, oualoru, branzei si se dice rogatiunea de deslegare pentru postu.

Observarea III Introptirea mai de aproape a serbatorei tiene pana in Dominec'a Tomei, si pana atunci oficiulu divin se face cá in I-a di de serbatore. Éra iintroptirea mai departata pana in serbatorea inaltiarei. Oficiulu inseratului, manecarei si s. liturgie pana la inaltiare se incepe cu „Christosu a inviatu“.

In diu'a a II si III-a a serbatorei, manecare si s. liturgia se face cá in I-a di, éra inseratele dilei totu cá in I-a di dara fora evangelia.

Observarea IV In unele locuri cá d. e. inatedral'a metropolitana din Blasiu e datin'a, cá la inseratulu Domineceloru dintre Pasci si Rusalie esire (vehodu) se face cu cadelmitia.

Dominec'a (II) a Tomei (Antipascha) Aprilie 16. Versu 1. Inseratu = Intrare, prochimenu, litia. *Manecare*: Polylen cu pripele, Antifonele v. 4, Evangeli'a invierei 1; „Inviarea lui Christosu vediendu“, psalmu 50, Catavasiel s. Pasci, dupa cantarea 8-a pripelele, santu este Domnulu, Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrisostomu, — typice cu fericiri, — sante Domnedieule, — Apostolu (Fapt. ap.), Evangeli'a (Jo. XX, 19), Cheruvicu. Irmosulu odei IX. Cuminecariulu „Lauda Jerusalime“, — dimisiunea s. Pasci. *Inseratulu dilei*. Inseratulu cu prochimenu mare.

Dominec'a Portatorieloru de myru mueri (III) Aprilie 23 si S. Georgiu. Versu 2 (serbatoriei 4). *Inseratulu* = Intrare, prochimenu dilei, — paremiile santului, — litia. *Manecare* = polylen cu pripele, — adunarea angerésca, — Antifonele versului, — evangeli'a invierei 3, — „Inviarea lui Christosu vediendu“ psalmu 50, — Catavasiel s. pasci, — dupa a 8-a cantare irmosulu odei 9 santu este Domnulu, — Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrisostomu, Typice cu fericiri. Sante Domnedieule, — Apostolu (Fapt. ap. 7) evangeli'a (Marc. XV) Cheruvicu, — Irmosulu odei IX, — „Laudati“ si „Intru amintire eterna“. Dimisiunea s. pasci. *Inseratulu* fora intrare cu prochimenu dilei.

Dominec'a slabanogului (IV) Aprilie 30. Versu 3. Inseratu = Intrare, — prochimenu dilei (Litia). *Manecare* = Adunare angerésca, — Antifonele versului — evangeli'a invierei 4, — „Inviarea lui Christosu“

psalmu 50, — Catavasiel s. pasci, — dupa 8-a cantare irmosulu odei IX, „Santu este“ Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrysostomu, — Typice cu fericiri, — „Sante Domnedieule“ — Apostolu (Fapt. IX), — (Jo. V.) Cheruvicu, — Irmosu, — „Laudati“ dimisiunea s. pasci. *Inseratulu dilei* fora intrare, — prochimenu dilei.

Observarea I Oficiulu slabanogului se canta numai Domineca, Luni si Marti.

Observarea II. Mercuri 4-a Septemana este injumatatirea celoru 50 dile, deci: *Marti la inseratu* = Intrare, — prochimenu, paremii. *Manecare* = dupa stichologia si sedelne „Inviarea lui Christosu“, — psalmu 50. Catavasiel dilei „Cea ce esci“ nu cantamu, ci „Strainu lucru este mameloru“. Doxologi'a mare. *Liturgi'a* s. Chrisostomu cá in alte dile cu apostolulu si evangeli'a prescisa. In locu de irmosulu pasciloru se canta „Strainu lucru este s. c. l.“, cuminecariulu „Cela ce mananca trupulu meu“.

Observarea III Injumatatirea se introptesce la a 8-a di.

Dominec'a Samarinenei (V.) Maiu 7 Versu 4. Oficiulu inseratului alu manecarei si s. liturgia se face cá in Dominec'a slabanogului, — numai catu evangeli'a invierei e 7-a, éra la Liturgia Apostolu (Fapt. XI) si Evangelia (Jo. IV.).

Dominec'a orbului (VI) Maiu 14. Versu 5. Oficiulu acestei domineci intru tote e asemenea cu celu din dominec'a slabanogului, cu acea deosebire, cá la manecare evangeli'a invierei e 8-a, — Catavasiel „Mantuatoriulu Domnedieu“, éra la Liturgia apostolu (fapt. VI) evangeli'a (Jo. IX).

Serbatoarea Inaltiarei Domnului (Joi VI Septemana Maiu 18. Versu 6. — *Inseratulu* = intrare, — prochimenu, — paremii, — Litia. *Manecare* polylen cu pripele, — antifonele v. 4., — evangeli'a invierei 3 (cá a serbatorei — Marc. XVI). „Inviarea lui Christosu“, — psalmu 50, — catavasiel inaltiarei, — dupa a 8-a cantare, pripelele, — Doxologi'a mare.

Liturgi'a s. Chrisostomu, — Antifonele serbatorei, — Sante Domnedieule, — Apostolulu si evangeli'a serbatorei, — chervicu. Irmosulu serbatorei, — cuminecariulu „Suiu-s'a Domnulu“ dimisiunea serbatorei. *Inseratulu dilei* cu intrare si cu prochimenu serbatorei.

Observare: se se bage de séma oficiulu introptirei.

Dominec'a santiloru Parinti (VII) Maiu 21. — si *Constantinu si Elen'u* versu 6 (éra alu serbatorei 4). *Inseratu* = Intrare, — prochimenu dilei, parimiile santiloru Constantinu si Elenei (éra nu ale s. parinti). Litia. — *Manecare* = polylen cu pripele (dupa cum se afla in psaltire si catavasieriu mai vechiu), — adunarea angerésca, — Antifonele versului 6, — evangeli'a invierei 10, ori a serbatorei, — „Inviarea

lui Xtosu, psalmu 50, catavasia inaltiarei. „Ceea ce esci“. Santu este Domnulu, — Doxologi'a — *Liturgi'a* s. Chrisostomu, — Tipice cu fericiri, Sante Domnedieule, — Apostolulu si evangeli'a dominecei si a santiloru (Constantinu), — cheruvicu, Irmosulu Inaltiarei, — „Laudati“, — si cuminecariulu serbatoarei, dimisiunea dominecei, — *Inseratulu dilei* fora intrare cu prochimenule dilei.

Observare: Cauta tipiculu oficiului santului cadiatoriu pre di de domineca, — si celu din Mineiu.

Dominec'a cindieci de dile (Rusalie) Maiu 28. — *Diu'a I. Versulu serbatoarei I.* — *Inseratu* = intrare, — prochimenu, parimii, litia. *Manecare* polylen cu pripele, — Antiforu v. 4., evangeli'a *inviarei* 9 (Inviarea lui Christosu nu este) — psalmu 50, catavasiere serbatoarei, — dupa 8-a cantare, pripelele cu irmosulu, — Doxologi'a.

Liturgi'a s. Chrisostomu facandu-se inceputu dupa binecuvantare cu cantarea „Imperate cerescu“, — Antifonele serbatoarei, „Cati in Christosu“. In dieces'a Lugosiului unde hranulu besericeii este serbatoarea Rusalieloru, in locu de „Cati in Christosu“ se canta „Sante Domnedieule“. Apostolu, si evangeli'a serbatoarei, — cheruvicu, — irmosulu odei IX, cuminecariulu, „Spiritu tu celu bunu“, — dimisiunea serbatoarei. *Inseratulu dilei* = Intrare cu cadelniti'a, — prochimenu mare, dupa prochimenu se dicu rogatiunile cu genunchi plecati catra s. Treime, si celelalte ale *Inseratulu* cu dimisiunea speciala a serbatoarei.

Luni a dou'a di de serbatoare. Manecare fora evangeli'a, — catavasiere serbatoarei, — Irmosulu odei 9, — Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrisostomu, Tipice cu fericiri, — Sante Domnedieule, — Apostolulu si Evangeli'a dilei de serbatoare, cheruvicu, — Irmosulu odei IX, cuminecariulu serbatoarei, si dimisiunea serbatoarei. *Inseratulu dilei* fora intrare cu prochimenule dilei.

Observare = *In sambet'a inainte de Rusalie* se face oficiulu amintirei toturoru celoru din vécu repausati in credintia parintiloru si fratiloru. *La inseratu* in locu de prochimenu, Aliluia, Dupa finirea *inseratulu*, se canta oficiulu mortiloru prescisu pre acest'a di. *Manecare* se canta in locu de Domnedieu e domnulu „Aliluia“ cu stichiri. Stichologia, — apoi „Bine esci cuventatu domne si cet'a santiloru“, — dupa acest'a dicunduse ecteni'a cu amintirea mortiloru se canta sedeln'a mortiloru, — dupa acest'a cantare, psalmu 50, — canonulu mortiloru. Laudele, stichovna fora doxologi'a cea mare. *Liturgi'a* s. Chrisostomu dupa prescisu cu apostolulu si evangeli'a dilei si a mortiloru, cuminecariulu dilei.

Observare: In ecteniile prescise dupa stichologie si intre canone se face amintirea mortiloru.

Dominec'a toturoru santiloru I dupa Rusalie, — Juniu 4. *Versu* 8. *Inseratulu* = cu intrare, prochimenu,

parimii, Litia. *Manecare* — adunarea ângerésca, — Antifonele v. 8., — evangeli'a *inviarei* 1, „Invierea lui Christosu“, — psalmu 50, — catavasiere „Deschidevoiu gura mea“. „Cea ce esci mai onorata“, — Santu este domnulu, — Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrisostomu, — Tipice cu fericiri, — Sante Domnedieule. Apostolu (Evr. XI) evangeli'a (Mat. X), — Cheruvicu, — „Cuvine-se“, — „Laudati“, — dimisiunea dominecei. *Inseratulu dilei* fora intrare cu prochimenu.

Observare: Din dominec'a acest'a se incepe ordulu evangelieloru *inviarei*, — éra postulu ss. apostoli Petru si Paulu se incepe de *Luni* dupa dominec'a toturoru santiloru.

Dominec'a II dupa Rusalie (Mateiu) Juniu 11. *Versu* 1. Oficiulu *inseratulu*, alu *Manecarei* si s. *Liturgi'a* se face cá in 1-a domineca dupa Rusalie, cu osebire, cá la *manecare* evangeli'a *inviarei* e 2, éra la *Liturgia* Apostolu (Rom. VI) si evangeli'a (Mat. IV) dominecei.

Observare Din dominec'a acest'a a II dupa Rusalie se incepe ordulu versuriloru.

Dominec'a III dupa Rusalie Juniu 18. *Versu* 2 evangeli'a *inviarei* 3, — Apostolulu (Rom. V) éra evangeli'a (Mat. VI). Celelalte cá in dominec'a I dupa Rusalie.

Nascerea s. Joamu Botezatoriulu Sambet'a 24 Juniu. *Versulu serbatoarei* 4. — *Inseratulu* = cu intrare prochimenu, parimii, Litia. *Manecare* polylen cu pripele, — Antifone v. 4., evangeli'a serbatoarei (Luc. I), — psalmu 50, — „Deschidevoiu gur'a mea“, — „Ceea ce esci“, — Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrisostomu — Tipice cu fericiri, — Sante Domnedieule, — apostolu (Rom. XIII) si evangeli'a (Luc. I) — Cheruvicu „Cuvine-se“, — cuminecariulu „Intru amintire eterna“, — dimisiunea dilei, — *Inseratulu dilei* fora intrare cu prochimenu.

Dominec'a IV dupa Rusalie. Juniu 25. *Versu* 3 evangeli'a *inviarei* 4, — apostolu (Rom. VI) si evangeli'a (Mat. VIII). Celelalte cá in dominec'a I dupa Rusalie.

Serbatoarea santiloru apostoli Petru si Paulu. Joi Juniu 29. *Versulu serbatoarei* 2. *Inseratu* = Intrare, prochimenu, — parimii, Litia. *Manecare* polylen cu pripele, — Antifonele v. 4, — evangeli'a serbatoarei (Jo. XXI), psalmu 50. „Deschidevoiu gur'a mea“. „Ceea ce esci“ — Doxologia. *Liturgi'a* s. Chrisostomu — tipice cu fericiri, — Sante Domnedieule, — apostolu (cor. XI) evangeli'a (Mat. XVI), — cheruvicu, — „Cuvine-se“, — cuminecariulu: „In totu pamentulu a iesitu“. Dimisiunea dilei. *Inseratulu dilei* fora intrare cu prochimenu.

J. Borosiu,
parochu gr.-cat. si Asess. Consistor.
Licentiatu in s. Teologia morala si
(Va urmá.) pastoralu.

Indreptariu pentru predicatori,

pentru de a gasi usoru cutare-va citatiune din s. scriptura in cărțile noastre rituali de **Vasilii Budescu**, parochu greco-catolicu in Ciulesci, in Dieces'a Oradei-Mari.

(Continuare din Nr. 14).

Capu	Dela care si pâna la care versu	In ce locu se afla?	In care carte
Profeti'a Isaiei.			
52	13—c. 54 v. 1	In Vin. mare la ór'a a 6-a	In Strasniciu
55	1—fine	Marti a 4-a sept. d. Pasci	Pentecostariu
58	1—11	Mierc. 6-a sept. in paresemi	In Triodu
60	1—16	In Samb. mare, la inseratu	In Strasniciu
61	1—9	d t o	
61	10—c. 62 v. 1—5	d t o	In Strasniciu
62	10—c. 63 v. 1—3		
	v. 7—9	La inseratulu Inaltiarii	
63	11—c. 64 v. 1—5	In Samb. mare, la inseratu	In Strasniciu
65	7—16	Joi 6-a sept. in paresemi	In Triodu
66	10—fine	Vin. 6-a sept. in paresemi	In Triodu
Din profeti'a Jeremieii.			
2	2—12	Octobre 26	In Mineiu
11	18—c. 12 v. 1—10 si v. 14—15	In Joi'a mare	In Strasniciu
31	31—34	In Samb. mare, la inseratu	dto
Din profeti'a lui Ezechiilu.			
1	1—20	Luni in sept. cea mare	In Strasniciu
1	21—28	Marti in sept. cea mare	dto
2	3—c. 3 v. 1—3	Miercuri in sept. cea mare	dto
36	24—28	In Domin. Rosalieloru	Pentecostariu
37	1—14	In Samb. mare, la manecare	In Strasniciu
43	27—c. 44 v. 1—4	Septembre 8	In Mineiu
Din profeti'a lui Daniilu.			
2	31—45	Decembre 25	In Mineiu
3	1—23 si cantarea celoru 3 coconi	In Samb. mare, la inseratu	In Strasniciu
6	13—23	Decembre 17	In Mineiu
7	2—14	d t o	dto
14	26—38	d t o	dto
Din profeti'a lui Joilu.			
2	12—26	Mierc. in sept. branzei	In Triodu
2	23—32	Dominec'a Rosalieloru	Pentecostariu
3	12—fine	Mierc. in sept. branzei	In Triodu

Capu	De la care si pâna la care versu	In ce locu se afla?	In care carte
Profeti'a lui Jon'a.			
Intréga profeti'a vedi in Sambat'a mare, la inseratu			
Din profeti'a lui Michei'a.			
4	2—3 v. 5	Marti a 4-a sept. d. Pasci	Pentecostariu
4	6—7	Decembre 25	In Mineiu
5	2—4	d t o	dto
6	2—5 v. 8	Marti a 4-a sept. d. Pasci	Pentecostariu
Din profeti'a lui Sofoni'a.			
3	8—15	In Samb. mare, la inseratu	In Strasniciu
3	14—19	In Samb. stâlpârilor, la ins	d t o
Din profeti'a lui Barucu.			
3	22—27	La ajunulu nasc., ór'a a 3-a	In Mineiu
Din profeti'a Zachariei.			
8	7—17	Vineri in sept. branzei	In Triodu
8	19—fine	Sambata in sept. branzei	d t o
9	9—15	In Samb. stâlpârilor, la ins.	In Strasniciu
11	10—14	Vinerea mare, la ór'a 1-a	d t o
13	6—7	d t o	dto
14	6—9	d t o	dto
	v. 20—21	d t o	dto
14	8—11	La inseratulu inaltiarii	Pentecostariu
Din profeti'a Malachiei.			
3	1—7 v. 12	Augustu 29	In Mineiu
4	4—fine	d t o	dto
Testamentul nou.			
Evangelii'a lui Mateiu.			
1	1—fine	Domin. inainte de Craciunu	
2	1—12	In diu'a de Craciunu	
2	13—23	La a dóu'a di de Craciunu	
3	1—6	Samb. inainte de Botezu	
3	13—17	Januariu 6, la liturgia	
4	1—11	Samb. dupa Botezu	
4	12—17	Domin. dupa Botezu	
4	18—23	Domin. a 2-a dupa Rosale	
4	23—c. 5 v. 1—13	Marti sept. 1-a dupa Rosale	
5	14—19	Januariu 30, la liturgia	
5	20—26	Mierc. sept. 1-a dupa Ros.	
5	27—32	Joi sept. 1-a dupa Rosalie	
5	33—41	Vin. sept. 1-a dupa Rosalie	
5	42—fine	Samb. sept. 1-a dupa Ros.	
6	1—13	Samb. in sept. branzei	
6	14—21	Domin. lesarii de branza	

Capu	De la care si pâna la care versu	In ce locu se afla?
6	22—33	Dominec'a a 3-a dupa Rosalie
6	31—c. 7	
	v. 9—11	Luni a 2-a septemana dupa Rosalie
7	1—8	Sambata a 2-a sept. dupa Rosalie
7	7—11	Joi sér'a, in septeman'a 1-a in paresemi
7	12—21	Octobre 13
7	21—23	Miercuri a 2-a septemana dupa Rosalie
7	24—c. 8	
	v. 1—4	Sambata a 3-a septemana dupa Rosalie
8	5—13	Dominec'a a 4-a dupa Rosalie
8	14—23	Sambat'a a 4-a septemana dupa Rosalie
8	23—27	Joi a 2-a septemana dupa Rosalie
8	28—34	Dominec'a 5-a dupa Rosalie
9	1—8	Dominec'a a 6-a dupa Rosalie
9	9—13	Sambat'a a 5-a septemana dupa Rosalie
9	14—17	Vineri a 2-a septemana dupa Rosalie
9	18—26	Sambata a 6-a septemana dupa Rosalie
9	27—35	Dominec'a a 7-a septemana dupa Rosalie
9	36—c. 10	
	v. 1—8	Luni a 3-a sept. dupa Rosalie
10	9—15	Marti a 3-a septemana dupa Rosalie
10	16—22	Miercuri a 3-a septemana dupa Rosalie
10	23—31	Joi a 3-a septemana dupa Rosalie
10	32—36	Vineri a 3-a septemana dupa Rosalie
10	37—c. 11	
	v. 1.	Sambata a 7-a septemana dupa Rosalie
11	2—15	Luni a 4-a septemana dupa Rosalie
11	16—20	Marti a 4-a septemana dupa Rosalie
11	20—26	Miercuri a 4-a septemana dupa Rosalie
11	27—fine	Decembre 5, la liturgia
12	1—8	Vineri a 4-a septemana dupa Rosalie
12	9—13	Luni a 5-a septemana dupa Rosalie
12	14—30	Marti a 5-a septemana dupa Rosalie
12	30—37	Sambata a 8-a septemana dupa Rosalie
12	38—45	Miercuri a 5-a septemana dupa Rosalie
12	46—c. 13	
	v. 1—3	Joi a 5-a septemana dupa Rosalie
13	3—9	Vineri a 5-a septemana dupa Rosalie
13	10—23	Luni a 6-a septemana dupa Rosalie
13	24—30	Marti a 6-a septemana dupa Rosalie
13	31—35	Miercuri a 6-a septemana dupa Rosalie
13	36—43	Joi a 6-a septemana dupa Rosalie
13	44—54	Vineri a 6-a septemana dupa Rosalie
13	54—fine	Luni a 7-a septemana dupa Rosalie
14	1—13	Marti a 7-a septemana dupa Rosalie
14	14—22	Dominec'a a 8-a dupa Rosalie
14	22—34	Dominec'a a 9-a dupa Rosalie
14	34—c. 15	
	v. 1—11	Miercuri a 7-a septemana dupa Rosalie
15	12—21	Joi a 7-a septemana dupa Rosalie
15	21—28	Dominec'a a 17-a dupa Rosalie
15	29—31	Vineri a 7-a septemana dupa Rosalie
15	32—39	Sambata a 9-a septemana dupa Rosalie
16	1—6	Luni a 8-a septemana dupa Rosalie
16	6—12	Marti a 8-a septemana dupa Rosalie
16	13—19	Juniu 29, la liturgia
16	20—24	Miercuri a 8-a septemana dupa Rosalie
16	24—28	Joi a 8-a septemana dupa Rosalie

Capu	De la care si pâna la care versu	In ce locu se afla?
17	1—9	Augustu 6, la liturgia
17	10—17	Vineri a 8-a septemana dupa Rosalie
17	14—22	Domineca a 10-a septemana dupa Rosalie
17	23—c. 18	
	v. 1—4	Sambata a 10-a septemana dupa Rosalie
18	1—11	Luni a 9-a septemana dupa Rosalie
18	10—20	Luni dupa Rosalie
18	18—22	Marti a 9-a septemana dupa Rosalie
18	23—fine	Dominec'a a 11-a dupa Rosalie
19	3—12	Sambat'a a 11-a septemana dupa Rosalie
19	16—26	Dominec'a a 12-a dupa Rosalie
20	1—16	Miercuri a 9-a septemana dupa Rosalie
20	17—28	Joi a 9-a septemana dupa Rosalie
20	29—fine	Sambat'a a 12-a septemana dupa Rosalie
21	1—11	
	v. 15—17	Dominec'a floriloru, la utrenia
21	12—14	Vineri a 9-a septemana dupa Rosalie
21	18—43	Luni in septeman'a cea mare, la utrenia
21	43—46	Joi a 10-a septemana dupa Rosalie
22	2—14	Dominec'a a 14-a septemana dupa Rosalie
22	15—c. 23	
	v. 1—fine	Marti in septeman'a cea mare, la utrenia
24	1—13	Sambata a 15-a septemana dupa Rosalie
24	3—35	Luni in septeman'a cea mare, la liturgia.
24	36—c. 26	
	v. 1—2	Marti in septeman'a cea mare, la liturgia
26	1—c. 27	
	v. 1—2	In Joi'a mare, la liturgia
27	1—61	In Vinerea mare, la inseratu
27	62—fine	Evangelii'a a 12-a a patimeloru
28	1—fine	In Sambat'a mare, la liturgia

(Va urma).

V a r i e t à t i.

In dilele aceste a esitu de sub tipariu schematismulu besericeei catolice, cunoscutu sub numele „*Gerarchia cattolica*“. In acel'a aflamu urmatorele date forte importante, cari ne arata progresulu facutu in ierarchi'a catolica sub pontificatulu Santiei Sale Leonu alu XIII. S'au intemeiatu: unu scaunu patriarhalu (in Indi'a orientala); douesprediece scaune archiepiscopesci, si cindieci si optu episcopie noue. S'a mai intemeiatu o delegatiune apostolica, treidieci si un'a vicariate apostolice, si douesprediece prefecturi apostolice! La vederea acestui progresu minunatu cine va poté se mai traga la indoiela vitalitatea besericeei catolice?

Imperatulu Germaniei a emis unu ordinu, in care demanda, cá soldatii de tôte categoriile in tempulu servitiului domnediescu se fia dispensati de tôte ocupatiunile, cari nu suntu neincungiuratu de lipsa, pentru-cá se pota luá parte la servitiulu domnediescu. Totu odata pre acei oficeri superiori, cari nu aru urmá ordinulu acestui'a, i-amenintia cu cele mai aspre pedepse. Ce exemplu frumosu acest'a si demnu de imitatu din partea toturoru stateloru!

Partea scolastica.

Cantulu besericescu si scól'a poporale.

Crestinismulu serbéza cu posibil'a solemnitate evenimentele mai maretie din viet'i'a s'a. Referésca-se aceste amentiri, la persone seau fapte, momentulu santu in totu casulu se potentiaza in prim'a linia prin *cantari*, apoi ordine si seriositatea sânta ce trebuie se stralucésca pre faciele comunitatei crestine adunate.

Sub decursulu st. liturgie astu-feliu perfacute cu totii ne inaltime si umilime de o potriua, betrani si tineri, avuti si seraci, dar' din tote ocasiunile din si afora de st. bes. potemu, ma suntemu obligati moralmente a trage cuvenitele folose practice.

La noi tote acestea ocasiuni suntu glorficate prin cantari. E vorb'a cá si din cantulu bes. se scotemu adeveratulu profitu, precum economulu bravu scote din solulu seu posibilulu cuantu de producte.

Cantarea e oficiulu de lauda a angeriloru in ceriu, er' corulu eleviloru dela scóle este imaginea loru reale, ce indemna pre poporu a-i urmá cu anem'a si mintea pre câte-va momente desbracanduse de grigile lumesi atât de grele de uitatu.

Invetiatoriulu abilu intielegându influint'a física ce cantulu esercéza in elevii sei si mai vertosu asupra parentiloru loru, trebuie se-i dee atentiunea meritoria, cá a unui factoru puternicu pusu in servitiulu progresului.

Cantulu bes. este unu: „argumentum ad hominem“ pentru poporulu nostru, la care pietatea e proverbiala, si care in servitoriulu altariulu vede pre pamenténulu celu mai fericitu. Acést'a virtute a poporulu nostru trebuie ingrita cá lumin'a ochiloru si alimentata si mai departe mai vêtosu adi, cându multi se nisuescu se infiltreze in densulu ideí eronate, principie opuse pietatei lui de odinora: nerespectu si desinteresu catra beserica si scola.

Interesulu poporulu facia de progresulu din scola se manifesta in ochii de Argu cu cari urmaresce tienut'a scolariloru in beserica. Câtea bucuria si mangaiere straluce din faci'a lui audindui cantandu in coru si vediendu pre cei mai marisiori cetindu *apostolulu!* Despretiuitu in simplicitatea lui naiva, vede pre prunculu seu apucatu pre calea, carea urmandu-o va fi cu tempulu *bunu, moralu*, scopulu ultimu a intregéi educatiuni. Acést'a e cea mai mare mangaiere pentru densulu dupace alt'a avere nu-i pote lasá de mostenire!

Se vedemu cum stamu in acestu punctu cu scolele nostre poporale; corespundu ele acestei recerintie capitali?

Intrandu in unele beserici de ale nostre numai de câtu ne convingemu, cá acést'a pretensiune justa a poporulu este omisa cu totulu seau in mare parte. Invetiatoriulu

déca cetesce Ep. apostoliloru crede cá si-a implenitu obligamentulu, pre cându poporulu vede intr'insulu unu omu nedeplinu cualificatu pentru scola, neaptu pentru a produce acele efepte benecventate ce scól'a bene condusa ni tende. Cantarile chiaru si cele dela s. liturgia suntu in grigea cantorelui betranu si poporulu e condamnatu a audi si ascultá totu oracululu de acum 30—40 ani, totu cu acelesi accente nasale si tremuratorie fora nece o dulcétia si variatiune.

Cantorii nostri esiti fora osebire din scól'a cantaretiloru vechi canta unii pre slavonie, rusie, grecie, muntenie etc. De acestia nu se potu atinge invetiatorii nostri poporali, fora numai in casulu cându suntu bene pregatiti in cantu si cându si-au pregatitu de ajunsu elevii, altu-mentrele voru fi obiectu de satira cantoriloru si in fine descuragiati cu totulu. Celu ce instruéza pre altii, insusi in materi'a s'a se fia bine instruat.

Altii au trecut deja preste formarea de coruri bes. cu elevii, la ordinea dilei este introducerea industriei de casa cá studiu obligatu. Diarele suntu pline de anuciuri despre productiunile cu corulu eleviloru dela scóle.

Invetiatorii nostri inca ar' trebui se fia anumitu pregatiti din pedagogia; er' directiunile scolare respective se pretinda dela concurenti *formarea de coruri bes. cu elevii si chiaru cu adultii* standu-li intru ajutoriu la tempulu seu, cu deosebire celoru mai pucinu destoinici.

Asia s'a potutu cându-va, nu adi cându cantulu bes. se propune cá studiu obligatu fiindu doi profesori obligati cu predarea acestui obiectu.

In faci'a acestoru anomalii — cá-ci numai anomalia se pote adi numi lips'a de coruri bes. cu elevii — spre stêrpirea reului unii au pretensiuni juste, altii prea esagerate cá-ci pre cându cestia dorescu se veda in fia-care comuna bes. resarindu cá din serinu coruri bes. pre note, pre atunci ceialalti mai cu considerare la pregatirea ce o primescu pedagogii nostri, suntu mai modesti in pretensiuni si indulgenti in asceptari, multiaminduse cu atât'a cá invetiatoriulu a formatu unu coru cu elevii sei si fora de a scí notele, cá-ci si asia prin o incoardare si diligintia se pote obtiené unu coru armoniosu si cu tactu. Multi voru fi de acordu, cá-ci epoc'a nu se face in inceputuri, si in respectulu acest'a suntemu acolo unde cuventele lui Eliadu: „scrieti baieti cum poteti“ se potu aplicá.

Cu totii suntemu in dreptu a asceptá cá pedagogii se invetie cantarile bes. chiaru asia cum le propunu profesorii respectivi, precum si *metodulu propunerei* cá si a altoru obiecte de invetiamenta. Elevii scóleleru normale (primare) se le fia cá unu esemplu viu inaintea ochiloru, si asia suntu sub unulu si acelasi acoperementu, se le fia unu câmpu

deschisu pentru praesa, la tote instituttele pedagogice suntu si scóle de modelu. Pre ferii se fia obligati pedagogii a stá in ajutoriu docentiloru aplicati, ce la tempulu seu se fia adevéritu de oficiulu parochialu respectivu.

Nice cându nu e impresionatu si petrunsu poporulu cá la serbatorile cele mari Craciunu, Pasci etc., déca va mai fi si surprinsu cu corulu eleviloru, numai mangaiatu va fi.

Folosulu moralu si practiculu ar' fi neasemenatu de mare in reportulu cu ostené'la: s'ar' generalisá cantarile celu pucinu dela s. liturgia, ajungandu la uniformitate in intrega archidiece'sa. Va serví parentiloru cá mangaiere de un'a parte, er' de alt'a cá unu indemnu nobilu de a-si dá pruncii la scola. Se va potenciá decorulu santei beserici, si va cresce interesulu poporulu atátu facia de beserica cátu si de scóla. Ar' cercetá beseric'a mai desu, atrasu de melodiele cele inocente ale scolariloru si s'ar' convinge, cá sacrificiale loru nu suntu zedarnice, ci binecuvéntate. Amu ajunge tempulu acél'a cá in beserica nu numai cantorele ci intregu poporulu se cânte, si cátu de elevatu se semte omulu in beseric'a unde cânta betrani si tineri toti de un'a data! Ar' disparé indispensabilitatea cantorelui, carele absentandu in domineci seau serbatori preotulu e impededatu dela implenirea oficiului sacru. Preste tote aceste se va formá o tenerime cu adevérata iubire si atragere catra beserica, cu unu gustu desvoltatu spre lectur'a cartiloru besericesci si morali, carea va remané pre vietia cu carte. Calea spre adevérat'a cultura este religiunea lui Christosu, fundata si intocmita astu-feliu cá se fia accesibile pentru toti, nu numai pentru o anumita casta.

Numai scienti'a carea-si are religiunea de basa va fi adevérata si duratoria, din carea potemu estrage mari folose.

Deé invetiatorimea cantului besericescu atentiunea cuvenita, si la rendulu seu folosele voru urmá de sene!

N. Munteanu,
preotu.

Prelegere practica din Scriptologia.

Pertractarea literei „m“.

Planulu tractareii. Repetire scurta asupr'a materiei propuse. Desvoltarea sunetului. Compunerea de cuvinte constatátore din sunetulu „m“ mai ántáiu la inceputu, apoi midilocu, si de acele in cari sunetulu respectiv se aude de doue seau mai multe ori. Aretarea semnului, s'au litera lui „m“. Scrierea acesteia pentru esercitare cu degetulu in aeru si pre scaunu. Scrierea pre tablitia din partea scolariloru. Revederea si indreptarea din partea invetiatorului. Ocupatiune domestica.

Repetire scurta asupr'a materiei propuse. Ce se nasce cându dicemu ceva despre unu obiectu — J? Responsulu in propusetiuni intregi, corecte si respicate: „Cându dicemu ceva despre unu obiectu, se nasce o dícere“. Cum se numescu partile díciloru — P? (cuvinte). Inca o data — V! Din ce constau cuvintele — T? (silabe). Din ce suntu cuvintele parti? A cui parti suntu silabele — D?

Dar' silabele din ce parti suntu compuse — R? (sunete). Cari sunete le-amu numitu vocale — J? Cari consonante? Câte sunete amu invetiatu — P? Pote-se sunetulu vedea — M? (ba). Pentru ce este sunetulu — M? (pentru urechia). Au sunetele si semnele loru? Cum se numescu acele — U? (litere). Pentru ce suntu literile — F? (pentru ochi). Ce litera am invetiatu la urma — M? Ce este „n“ — N? (consunanta). Cum se scrie? Din câte parti consta — D? (din cinci), Cum se numescu partile literei — V? (trasuri séu linie).

Cum suntu trasurile ce le ducemu in susu — P? Dar' cele ce vinu in diosu — T? (gróse). In catrau trebuie se stee plecata scrisorea — B. (catra mân'a drépta).

In care locu, si unde anumitu se incepe scrisorea? Care linie este acést'a? (areta a tri'a linia a tablei).

Desvoltarea sunetului. Acum vomu inveti'a ceva nou! Cu ce cose mamat'a — J? (Mam'a cose cu aculu). Di si tu asia — P! si tu J! si tu — G! Diceti acést'a cu totii! (se intempla). Ce este acést'a — D? (dícere). Pentru ce se numesce dícere — P? (pentru-cá am disu ceva). Despre cene am disu — B? (despre mam'a). Ce am disu cá lucra — D? (cosa). Cu ce — D? (cu aculu). Eu mai spunu odata acést'a dar' raru. Mam'a — cosa — cu — aculu. De câte ori am pausatu — D? (de patru ori). Câte parti are dicerea nostra — R? (patru) Cari suntu — B? Cum am numitu partile aceste — C? (cuvinte séu vorbe). Care este vob'a a patr'a — P? (se spune). Care este a trei'a? care a doua? Care este vorb'a prima? Mai dicemu odata vorb'a acést'a! Di si tu! Df si tu! (Coru).

Voiu dice si eu singuru! (o dice invetiatorulu raru si despartita in silabe). Asia: „Ma-ma“. Cum am disu — D? In cate parti am descompusu cuvintulu „mama“? Care este partea prima — J? (ma). Care este a dou'a — T? (mà). Cum se numescu partile aceste — V? (silabe). Câte silabe — D? Ce suntu silabele din cuvëntu? (parti). Ce felu de parti — B? Care este silab'a prima — H? (ma).

Bagati seama eu voi respicá silab'a nostra! (Invetiatorulu dice curatu si lungu acést'a silaba in partile sale). Asia: „m-a“.

Ce sunetu audimu — J? (sunetulu „m“). Ce este acést'a? (sunetu). Ce felu de sunetu — D? De ce este consonanta — P? Cum tienemu gur'a cându-lu pronuntiamu — B? (inchisa). Pre unde-lu lasamu afara — R? (pre nasu). Élu se si numesce sunetu nasalu. Cum se numesce? Ce sunetu nasalu mai cunoscemu noi? (N). Ce sunetu nou am invetiatu — P? (m). Din ce silaba — C? Care e a dou'a silaba — D? (mà). Audese si aici sunetulu „m“ in vorb'a „mama“ — P? (de doue ori). Df sunetulu acést'a — T! si tu — R! si tu S! cu totii!

Compunerea de cuvinte constatátore din sunetulu „m“ — mai ántáiu la inceputu, apoi la midilocu, si de acele in cari sunetulu respectiv se aude de doue séu mai multe ori. Sunetulu „m“ se afla in multe cuvinte. Cautati cuvinte de acele, unde sunetulu acést'a se se audie la inceputu!

(Copii canta câtu se pote de multe cuvinte de acestu soi, si apoi le spunu). Cautati acum cuvintele cu „m“ la mijlocu (copiii cugeta si numescu). Cautati vorbe in de acele, unde se se auda de doua ori! (Copiii canta si numescu si cuvinte de némulu acest'a. De si cam cu greu voru aflá copiii asemenea cuvinte, cu ajutoriulu invetiatorului si a scolariilor mai destri, totusi nu este unu ce imposibilu, mai alesu déca voiu tiené contu de acea, cá: „Nemenu nu se nasce invetiatu“ — si apoi: „Deprinderea face pre maistrulu“.

Aretarea semnului seu scrierea literi „m“.

Póte se vede sunetulu — D? Ce avemu pentru sunetu? — Cumu se mai numesce semnulu sunetului — B? (litera). Acumu ve aretu liter'a „m“ — Cautati la tabla! Se scrie asiá: „Trasura subtire in susu, de asupr'a rotundita cátra man'a drépta grósa in diosu, — dela mijlocu subtire in susu, rotundita cátra man'a drépta, grósa in diosu, dela mijlocu subtire in susu, de asupr'a rotunda cátra man'a drépta, grósa in diosu, dela mijlocu subtire in susu, de asupr'a rotunda cátra man'a drépta, grósa in diosu, de-de-subtu rotundita subtire in susu“. — Cumu se scrie liter'a „m“ — D.? — Mai spune odata — T.! si tu J.! Diceti toti! Inca odata! (se dice pâna la desteritate). — Faceti-lu cu degetulu in aeru! Inca una data! Pre scaunu! Inca odata! Diceti cu totii! Poteti? — Voiu vedé!

Scrierea lui „m“ pre tablitie de cátra scolari.

Tablitiele afara! Unu! doi! trei! Curetite-ve suntu? Stilulu de pétra a mâna! Stilulu pre tablitie! Tablitia la scrisu! Stilurile a mâna! Asediarea la scrisu! Unde se incepe — B.? Pre a catea linia — D.? Scrieti acumu frumosu pre tablitiele vóstre unu siru din acést'a frumoasa litera, ce ve-am facut'o pre tabl'a nóstra cea mare, cá eu cautu apoi lucrulu vostru, se vedemu, care este scolariulu celu mai harnicu. —

In acestu tempu, invetiatorulu, merge dela scolariu la scolariu, cu scopu cá se coréga si indrepte.

Acumu urméza ocupatiunea domestica. Acumu grigiti, se nu vi se stérge scrisórea, cá m'asiu bucurá se o véda si parintii, ce a-ti invetiatu astádi. Pre ór'a venitóre, semi-scrieti de pre acase unulu s'au si dóue siruri din acést'a litera; si apoi sosindu la scóla voiu visitá! Dar' se nu uitati! —

In ór'a venitóre, invetiatorulu cu deplina seriozitate, va cercetá dupa lucrulu executatu pre acasa, si de va cere inca trebuintia mai corege si indrépta, si pretinde catu se póte mai punctuosu se mérga, spre a dedá scolarii incepetori la ordine corespundietóre. Cu aceste e destulu de o cam data materi'a tractata in una óra. — Dupa aceste urméze apoi tractarea lui „m“ tiparitu, asemenarea lui cu celu scrisu. —

Compunere de cuvinte din litere percurse si cetire la loculu seu in „Elementariu“. —

Asiá se procede si cu alte sunete, cu ace'a deosebire, cá din ce se tractéza mai multe, materi'a nu se prelungește asiá tare, de óre-ce scolarii capeta desteritate. **T. Simu.**

Puntea lui Traianu preste Dunare.

(Continuare dia Nr. 14).

Puntea de piétra a prestatu imperatului Traianu cele mai esentiali servitii in portarea grabnica si vigurosa a resbelului alu doile dacicu, pre cumu si in terminarea repede si cu succesu a acelu-a. Acumu potú se atace pre regele Daciloru de odata din mai multe párti. Avéndu inca din primul resbelu dacicu pasulu portei de fieru si valea Hatiegului in posesiunea sa, -si indreptá in acelu-si tempu atacurile sale din vestu si din sudu asupra positiuniloru intarite ale lui Decebalu. Preste puntea de piétra se revarsara colonele armatei románe inaintandu parte pre Jiu, parte pre Aluta si pre langa tiermuriile acestoru riuri in susu, strabatura catra pasulu Vulcanu si Turnulu rosu¹⁾ si fortiara pretotuindeana positiunile cele mai tari si tiente de inexpugnabile ale regelui dacicu. Cucerindu Románii nou'a lui capitala in apropiarea pasului Vulcanu, alungara pre Decebalu din locu in locu, pana-ce in fine, vediendu-se fora scapare pierdutu, insu-si -si facú mórte, ne voindu se mai supravietuésca rusinea caderei sale totali. Invingatorii i taiara capulu si-lu trameseru senatului la Rom'a.

Finea resbelului alu doilea dacicu cade in anulu 106. Traianu intru memori'a invingeriloru sale dacice redicá cetatea Nicopolis,²⁾ apoi la reintórcere in Rom'a serbá alu doilea triumfu dacicu si tienú mari festivitati. Atunci puse fundamentu la *Forulu Ulpuiu* cu doue arcu triumfali si cu column'a Traiana spre eternisarea victorieiloru eluptate contra Daciloru.

Daci'a cucerita cu tienuturile sarmatice, asupra carora domnise Decebalu, se prefacú in provincia romána³⁾; ea capetá unu *Legatus Augusti* cá Propretoru seu guvernatoriu si doue legiuni: leg. V Macedonica si leg. XIII Gemina cu trupele loru auxiliare formau garnison'a militaria a Daciei. Drumuri militari strabateau tier'a in tóte directiunile⁴⁾.

Fiendu-cá prin resbelele sangeróse si resistenti'a cerbicósa a Daciloru scadiuse forte tare poporatiunea barbatesca; fiendu-cá parte mare a poporului, cá se-si conserve

¹⁾ *Ackner*, róm. *Alterth. in Siebenbürgen*, im *Jahrb. der K. K. Central-Commission z. Erforsch. u. Erhalt. der Baudenkmale*, p. 7 indica precisu localitatile: »Dela Sánta-Maria seu Boldogfalva duce unu drumu catra pasulu Vulcanu, pre care in a dou'a espeditiune romána-dacica alui Traianu a navalitu centrulu armatei románe, dupa-ce se construisé faimos'a punte preste Danubiu, dupa-ce trecuse o parte a legiuniloru románe preste ea si inaintá atátu catra Craiova spre pasulu *Turnului rosu*, cátu si pre rip'a stánga a Jiuriloru impreunate in susu pana la la *Bombesci*, unde se afla unu castru románu. Castrulu acest'a pre rip'a stánga a Jiuriloru impreunate in Romani'a mica se afla in departare de doue mile dela sieu'a inalta de trecere a pasului marginasiu Vulcanu«.

²⁾ *Ammian. Marcell. XXXI. indicium victoriae contra Dacos.* N'a fostu inso Nicopolea de langa Dunare, ci cetatea de asemenea numire de langa muntele Hámus (Emu) cf. *Mannert res Traj.* p. 71. *Engel. de expedit. Trajan.* p. 221.

³⁾ *Dio Cass. LXVIII. Eutrop. VIII, 2. Ruf. Fest. breviar.* La inceputu Daci'a crá duplu impartita in superior si inferior. Mai târziu erau trei Daciee: *Apulensis*, *Auraria* si *Mahnensis*. cf. *Henzen ad Orelli*, nr. 6919.

⁴⁾ *Tabul. Peutinger.* — *Ackner*, róm. *Alterth. in Siebenbürgen.*

independenti'a, parasise tier'a si-si cautase noue locuintie¹⁾; fiindu-cã tinerimea remasa apta de resbelu se inolã in trupele romãne auxiliare²⁾: de ace'a din poporatiunea vechia numai forte putine remesite mai remaseru in viãtia.

Tier'a binisioru despopolata capetã colonisti noi mai din tôte pãrțile imperiului romãnu, cu preferintia inse din Itali'a³⁾ si Greci'a⁴⁾. Intentiunea lui Traianu tindea evidentu intr'acolo, cã se romanisãze repede tierile dintre Dunare si Carpatii: ele se formeze simbarele, bas'a pentru noue cuceriri romãne. Spre ostu aveau se fia supuse poporatiunile din nordulu mãrei negre si mai de parte pana la Armeni'a si Parthi'a, spre vestu natiunile germanice pana la „limes Romanus“ si Renu. Bas'a de operatiune, punctulu centrale pentru nouele resbele de cucerire, trebuia se fia pre deplinu asecurata domniei romãne, deca in luptele ulterioare, intentiunate, voiã Traianu se-si promita deplinu succesu si victori'a. De aci este de a se esplicã ingrigirea extraordinaria si nesuinti'a plina de zelu alui Traianu in complet'a romanisare a Daciei si de aci nu vã aparã nice batatoriu la ochi, pentru ce a pusu Traianu asiã mare pondu pre puntea sa de piãtra de preste Dunare; ea in realitate formã trecerea din imperiulu romãnu cu marginile cele vechi ale Renului, Dunarei si a Eufratelui la imperiulu romãnu nou, mai mare, a carui margini aveau sã se intindia afundu in Europ'a de midlocu si in Asi'a pãna la muntii redicati. De aci si drumurile din Itali'a si din peninsul'a haemica (balcanica), cari duceau spre Dunare, aveau se-si iã directiunea cãtra puntea de piãtra si cea mai via comunicatiune intre tierile dunarãne din nordu si sudu avea se fia chiaru la acestu punctu centrale. Imperatulu institui pentru puntea de piãtra unu *curatoru*, carele erã totu o-data si prefectu preste regiunile de riu invecinate ale Dunarei si a Tisei⁵⁾.

Lui Traianu nu i-a fostu destinatu, a-si vedã pre deplinu realizate planurile sale grandioase de cucerire; tempulu scurtu a domniei sale mai departe i-a concesu numai a face splendidele cuceriri in ostu, prin cari intinse imperiulu romãnu preste Eufrate si-lu mari cu noue provincie; dela intrepiinderea bataieloru in contra poporele germanice, cari aveau se fia combatute de odata si dela Renu si din

¹⁾ Celu din urma basrelief pre column'a trajana arata unu tipu de aceste, care o arata si Mammert, res Traj. fig. 10.

²⁾ Ala I Dacorum se amintesce la Orelli n. 4968 5669, Ala I Ulpia Dacorum la Kellermann. Vigil. n. 243. Ala Getarum sub Adrianu in Armeni'a o numesce Arrian. contr. Alan. O coh. I Dacorum vine in ainte in Britani'a.

³⁾ Acãst'a se vede din latirca repede a limbei si din cetatile cu nume italice, ce adese ocu in Daci'a.

⁴⁾ Acãsta se pãte conchide usioru din Pausan. descr. Gr. V. c. 12, si din limb'a grecesca in cetatile dacice.

⁵⁾ Gruter, 448,3. Seivert Mon. Rom. in Dac. Vienn. 1773 p. 56.

M. PAPIRIO M. F. COR
PRAEF. COH. I PAN
IN DACIA PRAEF
RIPAE TIBISSI (et) DANV
BII CVRATORI PON
TIS AUG. IN MOESIA
LIVIRO POP. PAEBISQ
VAPIA TRAI
SAR. PATR. H. M.P.

Daci'a fa impiedecatu mórtea, care la cuprinsu pre ne-acceptate in Asi'a (117 d. Chr.).

In caracterulu vanu alu successorulu lui Traianu jacea, cã elu se nu continue operele si planurile antecesurulu seu. Adrianu indata la inceputulu domniei sale parasì in mare parte cuceririle lui Traianu din orientu, fãra se fia fostu constrinsu la acãst'a prin resbele nenorocãse. Si in Europ'a erã se se restituie era-si vechi'a margine a Dunarei si in urm'a acestei-a Daci'a, provinci'a nou castigata se fia data preda. Ci aici lucrulu nu se putea pune in lucrare fora o mare dauna pentru imperiu. In Daci'a erau colonisati multe mie de cetatieni romãni, coloniile cele noue se aflau in starea cea mai infloritãria, comerciulu intre provinci'a dacica si cele alalte tieri dunarãne erã de totu viu si chiaru si in respectulu militariu se castigase multu pentru ceste din urma, de ore-ce nu se mai aflau espuse invasiuniloru depredatorie ale barbariloru invecinati din nordu.

Fora voia conservã dara Adrianu provinci'a dacica la imperiu, inse cladirea cea pompãsa si admirabila a puntei, carei-a nice un'a din cladirele lui nice pre de parte nu se pãte asemenã, trebuì se cadia victima invidiei sale. Sub pretestu, cã puntea de piãtra nu ar' aduce imperiulu nice unu folosu, de ore-ce punti de nãi tocmai asiã ar' fi de acomodate spre a intretienã comerciulu intre ainendoi tier-murii, o dechiarã pre ace'a nu numai de prisosu, ci merse si mai de parte; elu sustienũ, cã puntea ar' potã se devina chiar' periculãsa, oferindu barbariloru din nordu o usiurintia la invasiunile loru in provinciile romãne. Si asiã oper'a, care nu statuse inca doue decenie, o prefacũ intro ruina. Acãst'a se putea efeptuì numai prin mare incordare de potere si de spese. Intrãga partea de asupra a puntei fũ derimata si arcurile de piãtra sparte, numai stãlpii celi inalti-i mai lasã Adrianu, cã triste monumente a operei minunate. Si alte cladiri pompãse alui Traianu ar' fi mai nimicitu Adrianu,⁶⁾ deca n'ar' fi recunoscutu elu insu-si in curundu, cãtu de tare stãrnese nemultumirea Romaniloru prin modulu seu de lucrare. Invidia facia de glori'a lui Traianu a fostu si caus'a, cã persecutã sub preteste de nimicu pre toti barbatii mari, cari sub regimulu aceluia se destiuseru prin fapte militari seau opere laudabile, si pre unii i si esecutã. Persecutiunea ajunse si pre renumitulu architectu Apollodoru, edificatoriulu puntei de piãtra preste Dunare. Dupa-ce Adrianu folosise marile talente ale aceluia inca pentru cladirile sale, cadit in fine marele architectu cã victima de una si invidia a imperatulu diletantu in art'a architectonica.

De candu se stricase puntea in pãrțile ei superioare, Romãnii, ce e dreptu, numai poteau avã nice unu folosu de ea, loculu inse remase cu tôte aceste unu postu militariu momentosu, nu numai pentru castelele si positiunile inta-

⁶⁾ Spartian. Hadrianu. c. 8. Theatrum, quod ille (Trajanus) in campo Martio posuerat, contra omnium vota destruxit.

rite din apropiere, ci si că unu punctu centrale principale a căilor de comunicatiune române, cari poneau in legatura tierile sudice dela Dunarea de josu cu cele nordice. Lânga stêlpii de piétra a puntei s'a asiediatu o punte de nâi, si o parte insemnata a flotei dela Dunarea de josu — flot'a se numia si *mesica* seau *istrica* (istriana) — acolo 'si capetâ statiunea sa. Lânga punte se redicâ in curundu o cetate, care inca fû numerata între locurile cele mai de insemnătate in Mesi'a. Ea se numia *Ageta* seau *Egeta*¹⁾ si se afla amintita între cetățile dunarene mai insemnate la Ptolomeu, in Itinerarium Antonini, pre Tabul'a Peutingeriana si Notitia Imperii

Omulu ar' poté fi ispititu a presupune, că imperatulu Alesandru Severu in diumetatea prima a secului alu treilea ar' fi restituitu puntea de piétra alui Traianu pentru-câ unu scrietoriu vechiu, anume Lampridius, dîce in viéti'a lui Alesandru Severu, că de catra imperatullu acest'a s'ar' fi restituitu puntile lui Traianu²⁾. De ore-ce inse nice într'unu locu airea nu se mai face amintire despre acést'a e evidentu lucru, că impartasirea acést'a numai in acelu modu este de a se intielege, că puntile lui Traianu, cari mai erau in usu lea restauratu Alesandru Severu. Că Dio Cassiu, care a fostu contempuranu cu Alesandru Severu, nu scie nemicu despre lucru, ma aduce in ainte espresu, că din punte numai stêlpii mai stau in susu, nu contradice impartasirei lui Lampridin, de ore-ce Dio Cassiu a scrisu istori'a lui Traianu inainte de inceputulu domniei lui Alesandru Severu ér' faptele si lucrările acestui imperatu din urma nu lea mai impartasitu. Se fia restauratu in realitate Alesandru Severu puntea, de securu că o atare lucrare n'ar' fi remasu neamintita de istoricii ulteriori imperiului si anume de *Herodianu*. Si chiaru succesorulu lui Alesandru Severu, imperatulu *Mauximinu*, in bataile sale cu Germanii si cu Sarmatii, din nordulu Dunerei, n'ar' fi avutu lipsa de a intinde o punte preste riu, deca in regimile de midlocu ale Dunarei ar' fi esistatu o punte statatoria.

Alesandru Severu pote se fia restauratu castelele dela capetele puntei la Eget'a si anumitu pre rip'a stânga a Dunarei la *Transdierna* si se fia adausu o fortificatiune nona cu numele seu *turris Severina*. Ruin'a unei fortificatiuni in forma de turnu la orasiulu românescu *Cerneti*, in facia cu locul sêrbescu Cladov'a, asia dara chiaru la locul puntei de piétra alui Traianu mai pastreza inca pana in diu'a de astadi numele: *Turnu Severinu*, românescu: *Turnu Severinului*. Elu e cam de 26' inaltu si incungintatu cu unu siauti (sapatura) afundu. Siesulu din giuru se numesce *Câmpulu Severinului* seau castrulu lui Severu. In evulu mediu o parte din Români'a mica dela turnulu lui Severu, s'a numitu: *Banatulu Severinului* si regele magiaru Bel'a IV l'a datu acel'a sub numele de: *terra de Zevrino*¹⁾

cavaleriloru Joaniti in a. 1247. Astadi Turnu Severinului prin noue asiedamente a crescutu la unu orasiu românescu de cercu, care mai se iuvecinéza cu orasiulu Cerneti din apropiere.

Intre români si astadi se fia latita verb'a vechia, că imperatulu Severu ar' fi edificatu la Turnu Severinului o cetate si unu castelu, care de acea dela elu si-a capatat numele. Deca acést'a poveste populara se baséza pre fundamentu istoricu, atunci sub: *imperatulu Severu*, nu se pote intielege Septimiu Severu, despre care nice Dio Cassiu, nice vre-o alta fîntâna, nu face amintire despre o atare lucrare la Dunare.

Pre la midloculu secului alu treilea, sub domni'a imperatului *Gallienu*, in confusiunea si anarchi'a, ce domni'a in imperiu, si in invasiunile poporeloru gotice in tierile Dunarei de josu, s'a pierduta provinci'a, er' imperatulu *Aurelianu* a parasitu-o cu totul, retragandu tote garnisonelê din fortaretielê dacice, asia câtu se restitui éra si marginea cea vechia a Dunarei. Una provintia cu numele *Daci'a* totu mai éra inca, inse acum nu in Daci'a propria, ci in *Mesi'a*. Din tier'a acést'a s'a separatu regiunea de pre lânga Dunare, că provintia particulara, că *Dacia Ripariensis* seau *Dacia Ripensis*, carea la inceputu dupa numele imperatului Aurelianu se numise Daci'a Aureliana²⁾. Cetatile mesice de pre rip'a imediata a Dunarei deveniru acum cetati dacice. Asia si cetatea Eget'a dela puntea lui Traianu acum nu se mai tienea de Mesi'a superiora, ci de Rip'a-Daci'a. Cetatea remasa si mai departe unu punctu militariu insemnatu. Ce e dreptu puntea de nâi a fostu desfiintata acum, inse sub scutulê casteleloru dunarene remase flot'a istrice si leg. XIII Gemina dela: „*Colonia Ulpia Trajana Sarmizegethusa*“, unde statiunase mai inainte veni acum la Eget'a cu unele cete de calareti si trupe ausiliare pedestre. Pre rip'a de dincolo in apropiere de gur'a *Cernei mici* (Cerneti) s'a sustienutu inca de catra Români Transdierna cu capetulu vechiu de podu si unu castelu intaritu, asia câtu Eget'a totu mai formâ inca unu punctu bunu de trecere preste Dunare in tier'a inimica.

Asia dara cu totul naturale se va afia lucrulu, că Constantinu Marele, in bataile sale cu Gotii si cu Sarmatii cari mai adse-ori navaliseru la prada in imperiulu românû folosi localitatile favorabile dela Eget'a spre a-i cercâ in tier'a loru si a le oferi acolo lupte³⁾. Stêlpii de piétra dela puntea lui Traianu i- folosi pentru cladirea altei punti

²⁾ *Eutrop.* IX. 6 si 15. (Aurelianus) abductos Romanos ex urbibus et agris Daciae, in media Moesia collocavit, appellavitque Daciam, quae nunc duas Moesias dividit et est in dextra Danubio in mare fluenti, cum ante fuerit in laeva. *Ruf. Tess.* brev. Dacia Gallieno imperatore amissa est et per Aurelianum translatis exinde Romanis duae Daciae in regionibus Moesiae et Dardaniae factae sunt.

³⁾ *Eutrop.* X. 4. Gothos — varie profligavit, *Idat. Chr.* ad ann. 332. Victi Gothi in terris Sarmatarum. *Theophan.* ad ann. XXII et XXIV. Constantin. Inscriptiunea pre o columna dedicata lui Coustantinu M.: Fortunae reduci ob devictos Gothos. (*Marsigli* II. Tab. 17).

¹⁾ *Cipariu.* Archivu pag. 333.

de piétra noue. Lucrul prin acést'a i-erá tare usiorat¹⁾. Dupa espeditiunile victorioase, in cari si-a ajunsu imperatul scopulu, de a insuflá inimiciloru frica de armele románe, nu e neprobabilu, cá Románii insi-si au ruptu partea superioara a puntei, cá se nu le usioreze barbariloru din nordu trecerea in imperiulu románu. In *Notitia Imperii*, scrisa cam cu dóua generatiuni dupa Constantinu, nu se afla nice o urma despre vre-o punte de piétra la Eget'a seau preste totu la Dunare. Cá aducere aminte despre espeditiunea lui Constantinu preste puntea lui Traianu a remasu unu turnu, care-lu edificase acestu imperatu la punte²⁾.

Ocupandu Hunii tierile Dunarei de josu si tote regiunile Tisei si strabatandu in curundu si in Daci'a ripensa, in Mesi'a si Panoni'a, nice riuri, nice munti, nice castele, nice intaritari nu mai poteau scuti de puterea selbatica si irresistiblee a barbariloru. Cele mai multe castele, castre si cetati dela Dunare atunci s'au derimatu. De sortea acést'a a fostu lovita si Egeta si castelele, castelele si intariturile din apropiare.

Mai tárdiu, trecundu viforulu Huniloru si alu Gotiloru, dupa-ce se asiediaseru in regiunile greu cercate Heruli, Gepidi si Longobardi, cari in unele restempuri prestáu servitii militari Constantinopolului, le succese imperatoru bizantini a se intari éra-si la Dunarea de josu. Imperatul *Justinianu* restituí cele mai multe cetati si castele stricate in Daci'a ripensa. Eget'a inse remase inruine. Din contra castelele din apropiere, parte mare ruine, se construira. Stélpii cei vechi a puntei de asupra apei pote se fia sierbitu la constructiunile cele noue cá báii de piétra, se fia prestatu in parte materialu de edificatu. In locul Egetei, nu de parte de capetulu podului de odinora de pre rip'a drepta, edificá Justinianu unu castelu sub numele de *Pons Transilvani* inse din facia, falsu numita de Procopiu Teodor'a, remase in ruine.

Ruinele unui turnu din ace'a s'a conservatu pana astadi, elu e *turnulu Severinu*, de unde si-aluatu numele opidulu románescu Turnulu Severinului, asiediatu cu totulu aproape de Cerneti.

Resultatululu cercetarei nostre este: Prin documentele scriitoriloru vechi, prin localitate si remasitiile existente inca ale cladirei este stabilita, cá puntea de piétra preste Dunare numai intre opidulu románu Turnulu Sevevinu si comun'a serbéscá Fetislanu (Cladov'a) s'a potutu edificá;

¹⁾ *Aurel. Victor. Epit. c. 17* face numai notiti'a: Hic pontem in Dambio struxit. Cá puntea a fostu de piétra, o spune *Chron. Paschal. ad an. 328 p. 327 ed. Bonn.* in modu precisu: *Τὸν αὐτὸν πλεγματικὸν ἐπέμαζεν καὶ γέγραπεν αὐτῷ λιθίνην ἐποίησεν.* Marsigli II, 51 si Francke p. 133. suntu in raterie, sustienundu, cá puntea lui Constantinu ar fi fostu *de lemnu*. Unii suntu de parere, cá Constantinu ar fi redicatu puntea la *Celci*, aproape de gura Oltului in Dunare, acést'a inse nu e probabile.

²⁾ Despre turnulu acést'a face amintire numai Constantinu Porphyrog. de administrando imperio II. c. 40, intru unu locu, care fa trecutu cu vederea toti, cati au scrisu despre puntea lui Traianu. Elu suna: *Τῆς αὐτῆς γειρίας (Γραϊαροῦ), ἐν ἧ καὶ πύργος ἐστὶ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως.*

mai incolo, cá la *Celci* n'a existatu punte de piétra, si in fine cá Constantinu in repetitele sale treceri preste Dunare nu a redicatu o punte noua, ci a restituitu cea vechia alui Traianu³⁾.

N. Popescu.

Cunoscintie din istori'a educatiunei si a instructiunei.

§. 18. Aristotele.

(Continuare din Nr. 13).

Celu mai mare discipulu alui Platone a fostu Aristotele nascutu la anulu 384 in Stagis'a, pre peninsul'a chalcidica. Tatalu seu, Nicomachu, a fostu mediculu lui Amint'a, regele Macedoniei. Remanendu de tempuriu orfanu l'a crescutu tutorulu seu Proxenos. In a 17-lea anu alu etatiei a venitu la Aten'a, unde remase 20 de ani cá discipulu alui Platone. Dupa mórtea acestuia s'a dusu la Antarneu in Misia, unde erá domnitoriu Hermei'a, pre a carui sora o luá in casatori'a. Restornatu fiindu Hermei'a, Aristotele s'a dusu in cetatea Mitilene, pre insul'a Lesbos. Dupa doi ani primí dela Filipu regele Macedoniei urmatóri'a scrisóre: „Se scii, cá mi s'a nascutu unu fiu, inse mai pucinu multiamescu dieiloru pentru ace'a, cá mi s'a nascutu, de catu pentru ace'a, cá s'a nascutu in tempulu teu, de óre-ce eu sperezu, cá crescutu si instruat de tene va fi demnu de noi si de a urmá pre tronu“. Fiulu a fostu Alesandru celu Mare.

Aristotele a si mersu la curtea lui Filipu, a luat asupra-si crescerea lui Alesandru si neci odata a existatu unu invetiatoriu asiá mare, care se aiba unu discipulu asiá mare, pentru-cá precum a fostu Aristotele celu mai mare rege intre invetiati, asiá a fostu Alesandru celu mai mare intre regii popóraloru. Candu a intreprinsu Alesandru espeditiunea in Asia, Aristotele a mersu in Aten'a. Aici a invetiatu trei ani in asiá numitulu „liceu“, care cá si academi'a lui Platone erá unu locu incungiuratu cu aleiuri umbróse de arbori. Invetiaceii sei s'au numitu peripateticii si scóla sa filosofica peripatitica. Numirea s'a luat dela aleiurile liceului seau cumu dicu altii dela impregiurarea, cá densulu propunea preamblandu-se.

Propunerea lui a fostu acromatica si nu dialogica. De dóue ori in di tienea propuneri. Demanéti'a se tieneau propuneri „esoterice“ dupa amédia „exoterice“⁴⁾.

Dupa mórtea lui Alesandru Marele a isbucnitu ura in contr'a domniei macedonene. Aristotele a fostu acusat cu cá si Socrate si a figitu pre insul'a Euboc'a in cetatea Chalcis, de unde se tragea mam'a lui. Aici a moritu in urm'a unui morbu de stomacu in etate de 63 de ani.

Cercetarea asupra ideiloru sale filosofice nu cade in cadrulu acestui studiu: In respectu pedagogicu e densulu

³⁾ Ueber Trajans steinerne Donaubrücke von Joseph Aschbach. Wien 1858.

⁴⁾ In privinti'a insemnarei acestoru termini a se vedé §. 15. pagin'a 398.

insemnatu prin metodu cercetarei si instructiunii sale. Elu n'a mancatu cá Platone dela generalu (dela idei) spre a deduce adevéru, ci a procesu cá Socrate inductiv, si a datu tóta ostené'la pentru cercetarea acurata a téséi date, pre carea s'a incercatu se o faca capabila in realitatea sa. Spre a ajunge scopulu, densulu la cercetare a incungiu ratu tóte hipotesele arbitrari si speculatiunile folosindu-se numai de facultátile sufletesci si in specie de ratiune.

Pre calea acést'a a inaintatu esentialmente sciintiele naturali, a intemeiatu logic'a pentru tóte tempurile si a pusu pre basa solida sciintiele, cari au de obiectu pre omu si cu deosebire viéti'a aceluia spirituala, morala si civica. Doctrinele sale antropologice suntu intemeiate pre bas'a secura a esperientiei, descriu natur'a omenésca in realitatea sa si oferu o directiva secura pentru educatiune. Acést'a are se nesuíésca — pre langa o disciplina rationala — spre o desvoltare uniforma a toturor facultátiloru trupesci si sufletesci a prunculu si se culminéze in nobilitarea morala a tenerimeii, in conducerea spre dreptate, adevéretate, binefacere, domnirea preste sine si tari'a de caracteru. Pentru ace'a sè se departéze de prunci tóte influintiele rele, vorbiri si exemple nemorali, viersuri scandalóse, tablouri, teatre etc. si sè se supraveghiéze desvoltarea instinctulu sensualu. Educatiunea adevérata o numesce Aristotele decóre in fericire, refugiu in nefericire si cea mai nobila si mai frumósa petrecere in betranetie.

Si Aristotele impune statulu detorintia de a se ingrigi de bun'a educatiune a cetatieniloru sei, inse nu merge asiá departe cá Platone, catu se-o considere de unu dreptu si detorintia esclusiva a statulu. Din contra sustiene detorintia santa a parentiloru sei pentru a se ingrigi de crescerea prunciloru, éra statulu impune detorintia de a influintiá asupr'a educatiunii prin legi si dispusetiuni generali.

Educatiunea o deosebésce in morala si intelectuala. Cea de antaia se ajunge prin dedare, cea de a dóu'a prin instruire. Cu respectu la practic'a educatiunii distinge Aristotele trei període: dela nascere pana la a. alu sieptelea, dela acést'a pana la a patru-spre-diecelea si dela acést'a pana la a dóuc-dieci si unulu. Pana la anulu alu cincilea se nu se ocupe prunculu cu neci unu lucru seriosu. Dela alu cincilea pana la alu sieptelea se invétié prunculu prin ascultare si privire. Dela alu sieptelea pana la alu patru-spre-diecelea se invétié seriosu si se faca si deprinderi gimnastice, dupa ace'a sè se deprinda in cetitu si se capete instructiune musicala si científica, carea sè se estinda totu mai tare. E de insemnatu, cá la instructiunea in gramatica pretinde *sè se faca pre bas'a pieselor de cetire*.

Intre medílocele ajutatórie la instructiune pune Aristotele mare pondu pre imitare, care e a se aduce in legatura strinsa cu voi'a de a invetiá. In privinti'a materialulu de instructiune sustiene, cá instructiunea are sè se restringa la cele mai folositorie si mai necesari si face

deosebire între liberi si neliberi. Liberii se nu se ocupe cu nemicu, ce ar' poté duce la aplicare spre lucruri mecanice, dar' neci sè se petróca prea multu tempu la unu obiectu, cá nu cum-va prin perfectiunare prea mare sè se dedée la mecanismu. Din acestea resulta cum-cá Aristotele e de parere, cá junimea trebuie crescuta pentru anumite staturi si sustiene cum-cá nu tóte suntu folositorie pentru toti. Aristotele n'a avutu in vedere cum-cá omulu trebuie se invétié, pentru castigarea nemidílocita a panéi de tóte dílele, ci cá trebuie sè se instrúeze si deprinda pentru sene însusi pentru virtute si amici¹⁾.

Dintre obiectele de invetiamentu pune celu mai mare pretiu pre musica, pentru-cá este expresiunea imediata a animei, are caracteru moralu, desi multi o privescu numai cá unu medílocu de petrecere seau desfatare. Néga cum-cá scopulu moralu a musiceii se poté ajunge singuru prin audire si sustiene cum-cá acést'a desfatare a moritoriloru se poté apretiá si gustá numai de cátra acei'a, cari insisi suntu instruiti si esperti in dens'a.

Dupa musica pune mai mare pondu pre desemnu (grafica) pentru-cá cultiva sentiulu frumosulu si conduce la cunóscerea capetelor de opera. Gramatic'a si retoric'a le afla necesari pentru cultura mai nobila. Cea din urma nu poté se lípsésca barbatiloru de statu. Matematic'a si geometri'a le pretiúesce mai pucinu cá Platone, pentru-cá nu oferu nutrementu moralitátiéi si suntu mai multu unu medílocu pentru cultivarea ratiunei.

§. 19. Epicureii. Stoicii. Scepticii.

Socrate, Aristotele si toti cei descrii pana aici au fostu ómeni mari, ba au fostu ómeni mari, au fostu fenomene a tempulu seu. Densii au lucratu pentru regenerarea neamulu loru. Inse tempulu, in care au traitu a fostu tempulu, candu se incepea decadintia sentiulu religiosu-moralu si nationalu. De aici a urmatu, cá densii n'au avutu ace'a influintia, care o poteau avé in alte tempuri, cu atatu mai pucinu au potutu împiedecá curentulu de decadintia, de-óre-ce activitatea loru a fostu restrinsa la cercuri micutii si doctrinele loru n'au cuprinsu mas'a cea mare, ceea ce a urmatu si de acolo, cá poporulu grecescu érá desbinatu in o multime de partide politice.

Cu multu mai mare influintia au avutu mai tardiu alte secte filosofice nu numai asupr'a Greciloru ci chiaru si asupr'a Romaniloru. De aceia au fostu: Epicureii, Stoicii si Scepticii.

Epicuru s'a nascutu la 342 a. Ch. in Gargettos, unu ténutu in Atic'a. Tempulu teneretiloru l'a petrecutu in Samos. In etate de 17 ani s'a reintorsu in Aten'a, unde se ocupá cu filosofi'a. Fiindu tatalu seu seracu si-a castigatu panca de tóte dílele dandu instructiuni. Mai tardiu merse cá invetiatoriu de filosofia in Asi'a mica, de unde se reintórse in Aten'a in etate de 36 de ani. Aici si-a

¹⁾ Kellner l. c. pag. 41 si om.

cumperatu o gradina si a inceputu a invetiá. A fostu unu barbatu curatu, filantropu si neculpabilu. Cu discipulii a trairu in cea mai strinsa legatura si acesti'a fáu veneratu atatu de tare, catu au portatu ánele cu chipulu lui. Dupa sute de ani se serbá diu'a nascerei sale cá o serbatoria si invetiatur'a lui o tieneau neschimbata cá o in-tieptiune tramisa de diei. Elu a invetiatu: Lumea sa facutu numai din intemplare. Sufletulu e unu corpu compusu din párti fine asemenea unui respiru caldu si e moritoriu. Mórtea este o distrugere si pentru aceea nu e cev'a reu, pentrucá lipsésece pre omu de sentire si prin acést'a de dorere. Bunulu celu mai mare este viéti'a fericita. Filosofi'a indruma la aflarea ei. Ori ce placere este in sene buna, ori ce dorere e in sene rea. Cea mai innalta si mai adevrata placere este linistea sufletului. Scopulu supremu a omului este sentirea placuta si linistea sufletului neconturbata. Epicuru se laudá insusi, cum-cá prin acestea invetiaturi a eliberatu pre sermanii ómeni de frie'a de mórte, de frie'a de lucrurile naturali, de frie'a de diei si de frie'a de sórte. Cu tóte acestea inse invetiaturile lui n'au fostu primite in totu loculu. Din Arcadi'a au trebuitu se fuga invetiaceii sei, din Cret'a au fostu alungati cá nescari inimici a dieiloru si propagatori a unei filosofii ordinarie, femeesci¹⁾.

Ori cari au fostu insusirile personali ale lui Epicuru, doctrinele lui au fostu contrarie ori carei religii positive, periculóse pentru societate, mai alesu dupa-ce s'au latitu in imperiulu romanu in tempulu decadintei morali, unde au degeneratu intru atat'a catu epicureismulu erá identicu cu luxuri'a, éra parol'a lui erá cunoscutulu: ede, bibe, commede; post mortem nulla voluptas.

Contemporanu cu Epicuru a fostu Zenon din Hition, in insul'a Cypru, nascutu la 340 a. Ch. A fostu fiulu unui negutiatoriu. Tatalu sen din caletoriile de negotiu i-aducea cárti filosofice adese ori. Mai tardiu a mersu insusi la Aten'a si in 20 de ani a ascultat propunerile filosofiloru de acolo. Dupa aceea a inceputu insusi a invetiá. Propunerile sale le tienea in „Stoa“ unu edificiu in forma de galeria. De aici scól'a sa s'a numitu stoica, éra cei cari apartineau aceleia, stoici. Zenon a dusu o viéti'a ascetica, traia numái cu apa, pane, smochine si miere. Pentru virtutea si cumpetulu seu si pentru meritele castigate prin instruirea junimei Atenienii i-au daruitu o cununa de aur si au decisu se-lu ingrópe in Keramikos (loculu de inmormentare a ómeniloru binemeritati).

Cátra capetulu vietiei a flamenditu cu voi'a pána a moritu. Caus'a a fostu, cá s'a saturatu de viéti'a si si-a fostu ruptu unu degetu.

Dupa stoici Domnedien e sufletulu lumei intregi. Sufletulu omului e o parte din acél'a. Totulu este supusu

¹⁾ Weisz I. c. p. 473.

sortiei inevitabili. Virtutea este celu mai mare bunu si scopulu supremu alu nesuintieloru omenesci. Acest'a stá intru predomírea sentiuriloru, in despretuirea placeriloru sensuali si a dorerei. In casu de lipsa este iertatu omului a se sinucide. Sistemulu stoicu a avutu aderenti si intre Románi, ómeni mari cá Cicero, Cato, care s'a sinucisu si altii. Doctrinile acestui sistemu inse suntu contrarie religiunii crestine.

Cu multu mai periculosu a fostu inse sistemulu scepticu, care sustiene cum-cá omulu nu póte scí nemicu cu securitate. Prin acést'a s'a dechiaratu resbelu insusi adeveralui cá atare.

Maximu Popu,
profesoru.

V a r i e t à t i.

Scolasticu. In anulu scolasticu curente esamenulu de calificatiune cu docentii populari din archidieceasa se va tiené la institutul preparandialu de aici in 3 si urmatóriele dile ale lunei Juniu a. c. Anume in 3 si 4 se voru tiené esamenele scripturistice dupa modulu de procedere din anulu trecutu, ér' in 5 si urmatóriele se voru continuá cele verbali. — Ceea-ce se va aduce la cunosciuti'a celoru interesati si pre calca cerculariulu metropolitanu.

Multiumita. In urm'a conclusulu conferentialu din Aprilie a. c. se aduce multiumita Spectabilulu Domnu *Constantinu Colbasi* din Springu pentru acer'a numita *Aquila fulva*, carea Domni'a Sa binevoise a o doná pre sém'a museului gimnasialu din Blasiu. Doimiloru *Teofilu Gerasimu* in *Câmpeni*, *Elia Campeanu* in *Varvizu* si *D. Racotianu* in *Hodacu*, asemenea li-se aduce multiumita pentru bradii, ce i-au tramisu si donatu pre sém'a gradinei botanice a gimnasiulu din locu.

Bibliografia.

(Opuri teologice). Dela tipografi'a seminariala din Blasiu se potu capetá cu pretiuri reduse urmatóriele opuri teologice:

1. Etic'a crestina de *Dr. Joane Ratiu*. 2 fl. 50.
2. Prelectiuni teologice despre matrimaniu 2 fl. 50.
3. Instiutiunile dreptulu besericescu . . . 3 fl. —

Istori'a diecesei romane greco catolica a Oradei Mari, de *Dr. Ioanu Ardeleanu*, fasc. II-le bros. 60 cr. v. a.; se póte procurá dela autoriulu ei in Blasiu.

 Rogámu pre stimatii abonanti, cari inca nu si-au achitatu abonamentulu, se binevoiesca a ne tramite pretiulu.